

mpkslas • menas literatūra

DRAUGAS

ANTROJI DALIS / 1973 METAI

GRUODŽIO MĖN. 29 D. / DECEMBER 29, 1973

PART TWO — Nr. 304 (52)

Šiame numery

Geri ar blogi metai?

Jonas Rimša – sukaktuvėninkas.

Nikalojaus Koperniko 500 metų gimimo minėjimui.

Alfonsas Dargis apie Formos

sambūrio susiformavimą.

Literatūrinė Los Angeles
 tradicija.

Caravaggio sukaktis.

K. V. Banaičio kūrybos
 rečitalis.

Kertinė paraštė

GERI AR BLOGI METAI?

Šitaip vis statome klausimą, mintimis perbėgdami praėjusius metus ir stovėdami prie ateinančiųjų slenkstio. Kadangi ateinantieji dar nežinomybė ir jų sverti dar neįmanoma, tai tas gerumas ar blogumas liečia tik praėjusius. Šitokioje procedūroje kiekvienai praėjusieji metai mūsų svarstymuos savotiškai personifikuojami, lyg jie patys dėl blogumo būtų peiktini, o dėl gerumo girtini. Visa, kas vienaip ar kitaip apžvelgiamų metų laikotarpyje atsitiko, mūsų lengvapėdiškos sąmonės linkstama priskirti lyg ir kokiai savaiminei METŲ esybei, kuri taip, o ne kitaip reikalus ir įvykius patvarko.

O iš tikrųjų yra geri ar blogi ne metai, bet patys mes, žmonės, ir metų laikotarpyje mūsų nuveikti darbai. Tiksliausia tad ir būtų šiuo momentu ne metus sverti, bet patiems užlipti ant svarstyklių. O "Draugo" kultūriniam priedo sektoriui, per daug toli nesiplečiant, rūpi vien mūsų kultūrinio – kūrybinio srauto verpetai. Tad kaip, kokių intensyvumų mūsų pačių rankomis jie buvo sukami, ir kokių rezultatų sulaukta?

Žiūrint į lietuviškąją išeiviją, 1973 metai nebuvo masinių sušalimų, dainų ar šokių švenčių, ugninio demonstracijų ir didelio vieno pasiskardymo metai. Buvo labiau susikaupimo savyje, ne paviršiaus, bet intelektualinio gilumo metai. Tai labai sveikintina kryptis, visai nenuvertinant ir masinių sąskrydžių, gatvių ir aikštinių viešumos. Tik žinant, kad metai iš metų mes tas savo mases vis didinti ir didinti jau vargu ar galėsime, o greičiausiai jos vis po truputį mažės, tai jau ir yra pats laikas stiprinti mūsų išeivijos intelektualinį svorį, siekiant savo tautos labui laimėti kiek galima daugiau pozicijų pasaulio kultūriname klode. Kad šitaip jau linkstama daryti, šiemet mums gražiai liudijo ir įspūdingas, jau antrasis Mokslo ir kūrybos simpoziumas, Katalikų mokslo akademijos devintasis suvažiavimas ir kt.

Okupanto lūpomis kalbantieji

pastaraisiais metais ypač ėmė akcentuoti tariamą lietuvių literatūros menkėjimą, kone visiškai jos išsekimą išeivijoje. Ir štai konkretus atsakas: 1973 metų laisvoji pasaulio lietuvių literatūra tiek kiekybiu, tiek kokybiu atžvilgiu pralenkė visą eilę kitų ankstesnių metų. Nuo jauniausių debutantų iki vyresnio amžiaus veteranų šoktelėjimas aukštyn labai ryškus ir džiuginantis. Akivaizdus susitikimas su rašytojais, vieno kurio rašytojo kūrybai skirtieji literatūros vakarai eilėse vietovių šiemet jau virto nepertraukiama tradicija, kurią tik reikėtų gilinti ir plėsti visose lietuviškose kolonijose.

Dailės galerijose 1973 metais parodų skaičius gal buvo kiek mažesnis negu ankstesniuose metuose. Tačiau parodų lygis visur aiškiai pakilo. Džiugu, kad šioje srityje negalime jokiu būdu skųstis jaunųjų dailininkų stoka.

Muzikiniame gyvenime kokių nors išskirtinių veiklų nesukurta (arba jų neatspausdinta ir neišgirsta scenoje), bet muzikinis interesas žmonėse buvo pakankamai stiprus. Gerų koncertų, ypač skirtų vieno kurio mūsų kompozitoriaus kūrybai, netrūko.

Viltys nepalaidotos, žvelgiant ir į teatrinę veiklą. Tik šioje srityje jau vartinė metų mes vis nerandame ir gana kiek labiau džiuginančio sprendimo. Rodos, ir dramaturgų nestokojame, ir aktoriai visur dar neišnyko, bet tobulesnio ir pakilesnio spektaklio ilgesys lieka nepatenkintas ir tiek, išskiriant kelis pasižventusius susibaudėlius Chicagoje.

Mokslo ir kūrybos simpoziume

Šiemet, sukakus pusei tūkstantčio metų nuo jo gimimo, negalime tylomis praeiti pro Nikalojų Koperniką. Jis buvo vienas iš trijų didžiųjų to meto revoliucionierių arba, švelniau kalbant, novatorių, kurie Viduramžių ir Naujųjų amžių savaratoje turėjo didelės įtakos žmonių galvosenos evoliucijai ir tolimesnei istorijos plėtočiai. Kristupas Kolumbas atrado Ameriką ir praplėtė žemės horizontus. Martynas Luteris pradėjo Reformacijos sąjūdį, o Nikalojus Kopernikas padėjo pagrindus moderniškai saulės sistemos ir apamai visatos sampratai.

Tur būt nerasime žmogaus, kuris nežinotų Koperniko pavardės. Tačiau apie jį patį nedaug kas žinoma, nes jo bendralaikiai nepalikė apie jį pakankamai žinių. Neišliko nė jo asmeninė korespondencija su giminėmis, draugais ir to meto mokslininkais.

Jo gerbėjas Joachim Reticus buvo parašęs trumpą Koperniko biografiją. Kulmo protestantų vyskupas Giesė siūlė atspausdinti ją kaip įžangą Koperniko veikalui "De Revolutionibus". Bet tai nebuvo padaryta, o rankraštis žuvo. Koperniko biografija tik po šimto metų susilaukė didesnio šviesos, kada prancūzų astronomas Gassendi 1654 metais Paryžiuje paskelbė Tycho Brahe biografiją. Jos priedas buvo trumpas kitų trijų astronomų Feurbacho, Regiomontono ir Koperniko biografijos. Ilgą laiką tai buvo vienintelis Koperniko gyvenimo, faktų šaltinis. Tik vėliau, kai lenkai ir vokiečiai ėmė ginčytis dėl jo tautybės, buvo imta daugiau domėtis Koperniko gyvenimu ir kilmė.

Kopernikas gimė 1473 m. vasario 19 d. Torunėje. Tai garsus miestas. Vokiškasis Thorn. Jį prie Vyslos upės 1231 metais įkūrė Mozūrų kunigaikščio Konrado paskirtoji kryžiuočiai. Kalnėjame Vyslos krante jie pastatė Vogelsango pilį, o dešiniajam tvirtovę. Iš ten pradėjo žygius prieš prūsus, kol juos nukaravo ir ėmė teruoti lietuvius. Bet likimas lėmė, kad toje pačioje Torunėje 1411 m. jie turėjo pasirašyti taikos sutartį su Vytautu ir Jogaila po Žalgirio mūšio, palaužusio jų galybės nu-gankaulį.

Nikalojus buvo jauniausias turtingo Torunės pirklio sūnus. Šeimoje buvo keturi vaikai, dvi dukterys ir du sūnūs. Jo vyriausia sesuo Barbora tapo vienuole. Antra sesuo Katerina ištėkėjo už turtingo pirklio Krokuvos. Brolis Andriejus lydėjo Nikalojų jo studijų kelionėse, kartu su juo studijavo ir pagaliau mirė, užsikrėtęs raupsais.

Nikalojui sulaukus 10 m. amžiaus, mirė jo tėvas. Visus vaikus ėmėsi globoti jų dėdė, motinos brolis, geros širdies, šviesus ir mokytas kunigas Lukas Watenrode (pagal kitus šaltinius Waczenrode, Waczelrode). Vėliau jo dėdė tapo Varmijos vyskupu.

Buvo nuspręsta ruošti Nikalojų Bažnyčios tarnybai. Baigus žemesniąsias mokyklas, dėdė vyskupas pasiuntė Nikalojų į Krokuvos Jogailaičių universitetą.

Iš profesorių tarpo žymiausia to universiteto asmenybė buvo matematikas ir astronomas Albert Blar de Brudzewo, vadinas Boleslaw Brudzewski. Vėliau

JIS PAJUDINO MŪSŲ ŽEMĘ

Nikalojaus Koperniko 500 metų gimimo sukakčiai

Aleksandras Radžius

Boleslaw Cybis

Nikalojus Kopernikas jaunystėje (M. ir S. Romanovskijų nuosavybė Varšuvoje)

jis buvo Lietuvos didžiojo kunigaikščio Aleksandro pakviestas Vilniun būti jo sekretorium. Vilniuje profesorius ir pasimirė.

Brudzewskis padarė Kopernikui daug įtakos. Sudomino jį matematika, astronomija, užkrėtė tuo metu Europoj viešpatavusiom humanizmo idėjom.

Po trejų metų, nei egzaminų nelaukęs, Kopernikas paliko Krokuvą ir, dėdės vyskupo remiamas, išvyko į Italiją, kur mokėsi dar 10 metų. Bolonijos universitete studijavo kanonų teisę, vėliau Paduvoj baigė mediciną, o Feraroj įsigijo kanonų teisės doktoratą.

Po visų savo studijų 1506 metais Kopernikas grįžo į Lenkiją plačiai išsimokslinęs humanistas, mokėjęs graikų, lotynų, vokiečių, lenkų ir tikriausiai italų bei hebrajų kalbas. Jis buvo profesionalus matematikas, astronomas, teisininkas ir gydytojas.

Dar studijų metais buvo paskirtas Frauenburgo, dabar vadinamo Frombork, katedros kano-ninku, nors kunigo šventimų neturėjo. Baigęs studijas, dar šešerius metus neperėmė kano-

niko pareigų, nes kaip gydytojas turėjo prižiūrėti savo sergantį dėdę vyskupą jo paties rūmuose Heilsberge. Vyskupui mirus, nuolat apsigyveno Frauenburge, prie Baltijos jūros ant Aistmario kranto, kaip katedros kano-ninkas.

Kopernikas buvo labai gabi, šakota asmenybė. Jis nebuvo vien tik užsidarėlis mokslininkas, bet ir sumanus ekonomistas-administratorius. Po 1519-1521 m. Lenkijos-Kryžiuočių karo jis planavo ir padėjo atstatyti Varmiją, o 1522 metais sudarė piniginės reformos projektą Graudenzo miestui. Daugeliu atvejų, kaip kanonų teisės žinovas, buvo oficialiu Frauenburgo katedros reprezentantu. Kaip gydytojas jis buvo altruistinės dvasios. Gylenkų ir tikriausiai italų bei hebrajų kalbas. Jis buvo profesionalus matematikas, astronomas, teisininkas ir gydytojas.

Dar studijų metais buvo paskirtas Frauenburgo, dabar vadinamo Frombork, katedros kano-ninku, nors kunigo šventimų neturėjo. Baigęs studijas, dar šešerius metus neperėmė kano-

niško pareigų, nes kaip gydytojas turėjo prižiūrėti savo sergantį dėdę vyskupą jo paties rūmuose Heilsberge. Vyskupui mirus, nuolat apsigyveno Frauenburge, prie Baltijos jūros ant Aistmario kranto, kaip katedros kano-ninkas.

Kopernikas buvo labai gabi, šakota asmenybė. Jis nebuvo vien tik užsidarėlis mokslininkas, bet ir sumanus ekonomistas-administratorius. Po 1519-1521 m. Lenkijos-Kryžiuočių karo jis planavo ir padėjo atstatyti Varmiją, o 1522 metais sudarė piniginės reformos projektą Graudenzo miestui. Daugeliu atvejų, kaip kanonų teisės žinovas, buvo oficialiu Frauenburgo katedros reprezentantu. Kaip gydytojas jis buvo altruistinės dvasios. Gylenkų ir tikriausiai italų bei hebrajų kalbas. Jis buvo profesionalus matematikas, astronomas, teisininkas ir gydytojas.

Kopernikas pridojo pirštą ir prie literatūros. Nedidelis jo šia-fašas, greičiausiai padiktuotas renesanso laikų dvasios, kai kiekvienas išmokslintas, išauklėtas intelektualas turėjo sugebėti reikštis visose mokslo ir meno srityse. Kopernikas proziškai išvertė vieno nežymaus graikų poetą Theophylactus Simocatta, gyvenusio 7 a. po Kr., poemą ir išleido jas atskira knyga, dedikuodamas savo dėdei vyskupui. Buvo manoma, kad jis pats lotyniškai parašęs poemą "Septynios žvaigždės". Bet vėliau paaiškėjo, kad jos autorius esąs kitas.

Kopernikas turėjęs ir meninių gabumų. Jo biografas Angus Armitage ("The World of Copernicus") mini jį, nutapiusį savo autoportretą. Be to jis dekoravęs Strassburgo katedros astronomijos laikrodį. Tos dekoracijos esančios vienintelis išlikęs jo meno kūrinys.

Tačiau visa jo siela astrono-

miš. Kopernikas proziškai išvertė vieno nežymaus graikų poetą Theophylactus Simocatta, gyvenusio 7 a. po Kr., poemą ir išleido jas atskira knyga, dedikuodamas savo dėdei vyskupui. Buvo manoma, kad jis pats lotyniškai parašęs poemą "Septynios žvaigždės". Bet vėliau paaiškėjo, kad jos autorius esąs kitas.

Kopernikas turėjęs ir meninių gabumų. Jo biografas Angus Armitage ("The World of Copernicus") mini jį, nutapiusį savo autoportretą. Be to jis dekoravęs Strassburgo katedros astronomijos laikrodį. Tos dekoracijos esančios vienintelis išlikęs jo meno kūrinys.

Tačiau visa jo siela astronomi-miš. Jį tartum magnetas ji traukė. Jai daugiausia savo laiko, talento ir energijos aukojo. Tarp savo bendralaikų, o ir šiais laikais jis daugiau žinomas kaip astronomas, matematikas, negu kūriny.

Tad žemė žmonių sąmonėje vietoje stovėjo per du tūkstantčius metų, kol Kopernikas jos nepajudino. O pajudinti nebuvo lengva. Žmonių galvosena tiek pat inertiška kaip ir fizinė masė. Žemės judesius įrodyti nebuvo jokių duomenų senovės astronomams. Neturėjo jų nė Kopernikas. Visas jo ramstis buvo jau Ptolemėjaus minėta prielaida, kad saulė padėjus sistemos centrą, esą daug lengviau ir paprasčiau galima išaiškinti planetų judesius. Dėl to, išskyrus atskirus atvejus, Koperniko sistema buvo beveik visuotinai atmesta. Ją atmetė ir paskutinyss nuogos akies (t. y. priešteleskopinės eros) astronomas Tycho Brahe. Jis išdirbo savo sistemą, kurioje žemė vis tiek liko centre. Aplink ją sukosi saulė ir mėnulis, o aplink saulę jis leido sukstis visoms kitoms planetoms. Skamba lyg kompromisas tarp Ptolemėjaus ir Koperniko. Deja, ši sistema taip ir liko gulėti astronomijos istorijos puslapiuose. Koperniko ji neišstūmė.

Nors Kopernikas teisingai laikė saulę sistemos centru, tačiau jo modelis dar nebuvo toks, koki reikšti savo nuomonę dėl siūlomos kalendoriaus reformos. Jis atsisakė, nes, anot jo, saulės ir mėnulio judesiai dar nebuvo pakankamu tikslumu nustatyti.

Jau Italijoje būdamas, pradėjo daryti astronominius stebėjimus. Juos tęsė, gyvendamas Frauenburge. Kopernikas pats prasitaręs, kad savo teoriją pradėjęs plėtoti 1506 metais, tuoj grįžęs iš Italijos.

Iki Koperniko astronomijoje buvo visuotinai priimta geocentrinė Ptolemėjaus sistema. Tiesą pasakius, ne Ptolemėjus buvo tos sistemos kūrėjas. Pirminis jos daigas pasirodė dar 6 a. pr. Kr., kada buvo suvokta, jog žemė esanti rutulys. Bet tas rutulys, ano laiko žmonių manymu, stovėjęs vietoje, o aplink jį sukėsi visi kiti dangaus kūnai. Vėliau Platonas iškėlė problemą, kaip galima įsivaizduoti vienos dangaus kūnų judėjimas ratu. Tai dangaus mechanikos problema. Ją sprendė Platono mokinyss matematikas Eudoxas, vėliau Aristotelis, Apolonijus iš Pergos, Hipparchas ir pagaliau Ptolemėjus, gyvenęs apie vidurį 2-jo šimtmečio po Kr. Gerokai patobulinęs geocentrinę sistemą, Ptolemėjus sistemingai išdėstė ją savo knygoje "Syntaxis", kuri labiau žinoma arabišku jos pavadinimu "Almagest". Ankstyvesniųjų graikų astronomų raštai dalinai, o kai kurie ištiesai, žuvo. "Almagestas" išliko, tad ir visa geocentrinė sistema įgavo Ptolemėjaus vardą.

Kopernikas ingi nebuvo pirmasis, užsikrėtęs heliocentrinėmis bacilomis. Jau 4-tam a. pr. Kr. Pitolaulas, vėliau Herakleidas ir Aristarchas skelbė, kad dangaus sferos sukimas galis būti tik regimas, pareinąs nuo pačios žemės judesio. Bet tokios mintys tada buvo laikomos fantastiškoms. Patsai Ptolemėjus yra pastebėjęs, kad dangaus kūnų judesius daug lengviau galima būtų išaiškinti, jei prileistumėm, kad žemė juda, bet, anot jo, tai būtų tik parankus skaičiavimo metodas, o ne tiesa, nes Aristotelio kosmologija reikalavusi nejudančios žemės pasaulio centre.

Tad žemė žmonių sąmonėje vietoje stovėjo per du tūkstantčius metų, kol Kopernikas jos nepajudino. O pajudinti nebuvo lengva. Žmonių galvosena tiek pat inertiška kaip ir fizinė masė. Žemės judesius įrodyti nebuvo jokių duomenų senovės astronomams. Neturėjo jų nė Kopernikas. Visas jo ramstis buvo jau Ptolemėjaus minėta prielaida, kad saulė padėjus sistemos centrą, esą daug lengviau ir paprasčiau galima išaiškinti planetų judesius. Dėl to, išskyrus atskirus atvejus, Koperniko sistema buvo beveik visuotinai atmesta. Ją atmetė ir paskutinyss nuogos akies (t. y. priešteleskopinės eros) astronomas Tycho Brahe. Jis išdirbo savo sistemą, kurioje žemė vis tiek liko centre. Aplink ją sukosi saulė ir mėnulis, o aplink saulę jis leido sukstis visoms kitoms planetoms. Skamba lyg kompromisas tarp Ptolemėjaus ir Koperniko. Deja, ši sistema taip ir liko gulėti astronomijos istorijos puslapiuose. Koperniko ji neišstūmė.

Nors Kopernikas teisingai laikė saulę sistemos centru, tačiau jo modelis dar nebuvo toks, koki reikšti savo nuomonę dėl siūlomos kalendoriaus reformos. Jis atsisakė, nes, anot jo, saulės ir mėnulio judesiai dar nebuvo pakankamu tikslumu nustatyti.

Jau Italijoje būdamas, pradėjo daryti astronominius stebėjimus. Juos tęsė, gyvendamas Frauenburge. Kopernikas pats prasitaręs, kad savo teoriją pradėjęs plėtoti 1506 metais, tuoj grįžęs iš Italijos.

Iki Koperniko astronomijoje buvo visuotinai priimta geocentrinė Ptolemėjaus sistema. Tiesą pasakius, ne Ptolemėjus buvo tos sistemos kūrėjas. Pirminis jos daigas pasirodė dar 6 a. pr. Kr., kada buvo suvokta, jog žemė esanti rutulys. Bet tas rutulys, ano laiko žmonių manymu, stovėjęs vietoje, o aplink jį sukėsi visi kiti dangaus kūnai. Vėliau Platonas iškėlė problemą, kaip galima įsivaizduoti vienos dangaus kūnų judėjimas ratu. Tai dangaus mechanikos problema. Ją sprendė Platono mokinyss matematikas Eudoxas, vėliau Aristotelis, Apolonijus iš Pergos, Hipparchas ir pagaliau Ptolemėjus, gyvenęs apie vidurį 2-jo šimtmečio po Kr. Gerokai patobulinęs geocentrinę sistemą, Ptolemėjus sistemingai išdėstė ją savo knygoje "Syntaxis", kuri labiau žinoma arabišku jos pavadinimu "Almagest". Ankstyvesniųjų graikų astronomų raštai dalinai, o kai kurie ištiesai, žuvo. "Almagestas" išliko, tad ir visa geocentrinė sistema įgavo Ptolemėjaus vardą.

Kopernikas ingi nebuvo pirmasis, užsikrėtęs heliocentrinėmis bacilomis. Jau 4-tam a. pr. Kr. Pitolaulas, vėliau Herakleidas ir Aristarchas skelbė, kad dangaus sferos sukimas galis būti tik regimas, pareinąs nuo pačios žemės judesio. Bet tokios mintys tada buvo laikomos fantastiškoms. Patsai Ptolemėjus yra pastebėjęs, kad dangaus kūnų judesius daug lengviau galima būtų išaiškinti, jei prileistumėm, kad žemė juda, bet, anot jo, tai būtų tik parankus skaičiavimo metodas, o ne tiesa, nes Aristotelio kosmologija reikalavusi nejudančios žemės pasaulio centre.

Tad žemė žmonių sąmonėje vietoje stovėjo per du tūkstantčius metų, kol Kopernikas jos nepajudino. O pajudinti nebuvo lengva. Žmonių galvosena tiek pat inertiška kaip ir fizinė masė. Žemės judesius įrodyti nebuvo jokių duomenų senovės astronomams. Neturėjo jų nė Kopernikas. Visas jo ramstis buvo jau Ptolemėjaus minėta prielaida, kad saulė padėjus sistemos centrą, esą daug lengviau ir paprasčiau galima išaiškinti planetų judesius. Dėl to, išskyrus atskirus atvejus, Koperniko sistema buvo beveik visuotinai atmesta. Ją atmetė ir paskutinyss nuogos akies (t. y. priešteleskopinės eros) astronomas Tycho Brahe. Jis išdirbo savo sistemą, kurioje žemė vis tiek liko centre. Aplink ją sukosi saulė ir mėnulis, o aplink saulę jis leido sukstis visoms kitoms planetoms. Skamba lyg kompromisas tarp Ptolemėjaus ir Koperniko. Deja, ši sistema taip ir liko gulėti astronomijos istorijos puslapiuose. Koperniko ji neišstūmė.

Nors Kopernikas teisingai laikė saulę sistemos centru, tačiau jo modelis dar nebuvo toks, koki reikšti savo nuomonę dėl siūlomos kalendoriaus reformos. Jis atsisakė, nes, anot jo, saulės ir mėnulio judesiai dar nebuvo pakankamu tikslumu nustatyti.

Jau Italijoje būdamas, pradėjo daryti astronominius stebėjimus. Juos tęsė, gyvendamas Frauenburge. Kopernikas pats prasitaręs, kad savo teoriją pradėjęs plėtoti 1506 metais, tuoj grįžęs iš Italijos.

Iki Koperniko astronomijoje buvo visuotinai priimta geocentrinė Ptolemėjaus sistema. Tiesą pasakius, ne Ptolemėjus buvo tos sistemos kūrėjas. Pirminis jos daigas pasirodė dar 6 a. pr. Kr., kada buvo suvokta, jog žemė esanti rutulys. Bet tas rutulys, ano laiko žmonių manymu, stovėjęs vietoje, o aplink jį sukėsi visi kiti dangaus kūnai. Vėliau Platonas iškėlė problemą, kaip galima įsivaizduoti vienos dangaus kūnų judėjimas ratu. Tai dangaus mechanikos problema. Ją sprendė Platono mokinyss matematikas Eudoxas, vėliau Aristotelis, Apolonijus iš Pergos, Hipparchas ir pagaliau Ptolemėjus, gyvenęs apie vidurį 2-jo šimtmečio po Kr. Gerokai patobulinęs geocentrinę sistemą, Ptolemėjus sistemingai išdėstė ją savo knygoje "Syntaxis", kuri labiau žinoma arabišku jos pavadinimu "Almagest". Ankstyvesniųjų graikų astronomų raštai dalinai, o kai kurie ištiesai, žuvo. "Almagestas" išliko, tad ir visa geocentrinė sistema įgavo Ptolemėjaus vardą.

Kopernikas ingi nebuvo pirmasis, užsikrėtęs heliocentrinėmis bacilomis. Jau 4-tam a. pr. Kr. Pitolaulas, vėliau Herakleidas ir Aristarchas skelbė, kad dangaus sferos sukimas galis būti tik regimas, pareinąs nuo pačios žemės judesio. Bet tokios mintys tada buvo laikomos fantastiškoms. Patsai Ptolemėjus yra pastebėjęs, kad dangaus kūnų judesius daug lengviau galima būtų išaiškinti, jei prileistumėm, kad žemė juda, bet, anot jo, tai būtų tik parankus skaičiavimo metodas, o ne tiesa, nes Aristotelio kosmologija reikalavusi nejudančios žemės pasaulio centre.

Tad žemė žmonių sąmonėje vietoje stovėjo per du tūkstantčius metų, kol Kopernikas jos nepajudino. O pajudinti nebuvo lengva. Žmonių galvosena tiek pat inertiška kaip ir fizinė masė. Žemės judesius įrodyti nebuvo jokių duomenų senovės astronomams. Neturėjo jų nė Kopernikas. Visas jo ramstis buvo jau Ptolemėjaus minėta prielaida, kad saulė padėjus sistemos centrą, esą daug lengviau ir paprasčiau galima išaiškinti planetų judesius. Dėl to, išskyrus atskirus atvejus, Koperniko sistema buvo beveik visuotinai atmesta. Ją atmetė ir paskutinyss nuogos akies (t. y. priešteleskopinės eros) astronomas Tycho Brahe. Jis išdirbo savo sistemą, kurioje žemė vis tiek liko centre. Aplink ją sukosi saulė ir mėnulis, o aplink saulę jis leido sukstis visoms kitoms planetoms. Skamba lyg kompromisas tarp Ptolemėjaus ir Koperniko. Deja, ši sistema taip ir liko gulėti astronomijos istorijos puslapiuose. Koperniko ji neišstūmė.

Nors Kopernikas teisingai laikė saulę sistemos centru, tačiau jo modelis dar nebuvo toks, koki reikšti savo nuomonę dėl siūlomos kalendoriaus reformos. Jis atsisakė, nes, anot jo, saulės ir mėnulio judesiai dar nebuvo pakankamu tikslumu nustatyti.

Jau Italijoje būdamas, pradėjo daryti astronominius stebėjimus. Juos tęsė, gyvendamas Frauenburge. Kopernikas pats prasitaręs, kad savo teoriją pradėjęs plėtoti 1506 metais, tuoj grįžęs iš Italijos.

Iki Koperniko astronomijoje buvo visuotinai priimta geocentrinė Ptolemėjaus sistema. Tiesą pasakius, ne Ptolemėjus buvo tos sistemos kūrėjas. Pirminis jos daigas pasirodė dar 6 a. pr. Kr., kada buvo suvokta, jog žemė esanti rutulys. Bet tas rutulys, ano laiko žmonių manymu, stovėjęs vietoje, o aplink jį sukėsi visi kiti dangaus kūnai. Vėliau Platonas iškėlė problemą, kaip galima įsivaizduoti vienos dangaus kūnų judėjimas ratu. Tai dangaus mechanikos problema. Ją sprendė Platono mokinyss matematikas Eudoxas, vėliau Aristotelis, Apolonijus iš Pergos, Hipparchas ir pagaliau Ptolemėjus, gyvenęs apie vidurį 2-jo šimtmečio po Kr. Gerokai patobulinęs geocentrinę sistemą, Ptolemėjus sistemingai išdėstė ją savo knygoje "Syntaxis", kuri labiau žinoma arabišku jos pavadinimu "Almagest". Ankstyvesniųjų graikų astronomų raštai dalinai, o kai kurie ištiesai, žuvo. "Almagestas" išliko, tad ir visa geocentrinė sistema įgavo Ptolemėjaus vardą.

Kopernikas ingi nebuvo pirmasis, užsikrėtęs heliocentrinėmis bacilomis. Jau 4-tam a. pr. Kr. Pitolaulas, vėliau Herakleidas ir Aristarchas skelbė, kad dangaus sferos sukimas galis būti tik regimas, pareinąs nuo pačios žemės judesio. Bet tokios mintys tada buvo laikomos fantastiškoms. Patsai Ptolemėjus yra pastebėjęs, kad dangaus kūnų judesius daug lengviau galima būtų išaiškinti, jei prileistumėm, kad žemė juda, bet, anot jo, tai būtų tik parankus skaičiavimo metodas, o ne tiesa, nes Aristotelio kosmologija reikalavusi nejudančios žemės pasaulio centre.

Tad žemė žmonių sąmonėje vietoje stovėjo per du tūkstantčius metų, kol Kopernikas jos nepajudino. O pajudinti nebuvo lengva. Žmonių galvosena tiek pat inertiška kaip ir fizinė masė. Žemės judesius įrodyti nebuvo jokių duomenų senovės astronomams. Neturėjo jų nė Kopernikas. Visas jo ramstis buvo jau Ptolemėjaus minėta prielaida, kad saulė padėjus sistemos centrą, esą daug lengviau ir paprasčiau galima išaiškinti planetų judesius. Dėl to, išskyrus atskirus atvejus, Koperniko sistema buvo beveik visuotinai atmesta. Ją atmetė ir paskutinyss nuogos akies (t. y. priešteleskopinės eros) astronomas Tycho Brahe. Jis išdirbo savo sistemą, kurioje žemė vis tiek liko centre. Aplink ją sukosi saulė ir mėnulis, o aplink saulę jis leido sukstis visoms kitoms planetoms. Skamba lyg kompromisas tarp Ptolemėjaus ir Koperniko. Deja, ši sistema taip ir liko gulėti astronomijos istorijos puslapiuose. Koperniko ji neišstūmė.

Nors Kopernikas teisingai laikė saulę sistemos centru, tačiau jo modelis dar nebuvo toks, koki reikšti savo nuomonę dėl siūlomos kalendoriaus reformos. Jis atsisakė, nes, anot jo, saulės ir mėnulio judesiai dar nebuvo pakankamu tikslumu nustatyti.

Jau Italijoje būdamas, pradėjo daryti astronominius stebėjimus. Juos tęsė, gyvendamas Frauenburge. Kopernikas pats prasitaręs, kad savo teoriją pradėjęs plėtoti 1506 metais, tuoj grįžęs iš Italijos.

Iki Koperniko astronomijoje buvo visuotinai priimta geocentrinė Ptolemėjaus sistema. Tiesą pasakius, ne Ptolemėjus buvo tos sistemos kūrėjas. Pirminis jos daigas pasirodė dar 6 a. pr. Kr., kada buvo suvokta, jog žemė esanti rutulys. Bet tas rutulys, ano laiko žmonių manymu, stovėjęs vietoje, o aplink jį sukėsi visi kiti dangaus kūnai. Vėliau Platonas iškėlė problemą, kaip galima įsivaizduoti vienos dangaus kūnų judėjimas ratu. Tai dangaus mechanikos problema. Ją sprendė Platono mokinyss matematikas Eudoxas, vėliau Aristotelis, Apolonijus iš Pergos, Hipparchas ir pagaliau Ptolemėjus, gyvenęs apie vidurį 2-jo šimtmečio po Kr. Gerokai patobulinęs geocentrinę sistemą, Ptolemėjus sistemingai išdėstė ją savo knygoje "Syntaxis", kuri labiau žinoma arabišku jos pavadinimu "Almagest". Ankstyvesniųjų graikų astronomų raštai dalinai, o kai kurie ištiesai, žuvo. "Almagestas" išliko, tad ir visa geocentrinė sistema įgavo Ptolemėjaus vardą.

Kopernikas ingi nebuvo pirmasis, užsikrėtęs heliocentrinėmis bacilomis. Jau 4-tam a. pr. Kr. Pitolaulas, vėliau Herakleidas ir Aristarchas skelbė, kad dangaus sferos sukimas galis būti tik regimas, pareinąs nuo pačios žemės judesio. Bet tokios mintys tada buvo laikomos fantastiškoms. Patsai Ptolemėjus yra pastebėjęs, kad dangaus kūnų judesius daug lengviau galima būtų išaiškinti, jei prileistumėm, kad žemė juda, bet, anot jo, tai būtų tik parankus skaičiavimo metodas, o ne tiesa, nes Aristotelio kosmologija reikalavusi nejudančios žemės pasaulio centre.

Tad žemė žmonių sąmonėje vietoje stovėjo per du tūkstantčius metų, kol Kopernikas jos nepajudino. O pajudinti nebuvo lengva. Žmonių galvosena tiek pat inertiška kaip ir fizinė masė. Žemės judesius įrodyti nebuvo jokių duomenų senovės astronomams. Neturėjo jų nė Kopernikas. Visas jo ramstis buvo jau Ptolemėjaus minėta prielaida, kad saulė padėjus sistemos centrą, esą daug lengviau ir paprasčiau galima išaiškinti planetų judesius. Dėl to, išskyrus atskirus atvejus, Koperniko sistema buvo beveik visuotinai atmesta. Ją atmetė ir paskutinyss nuogos akies (t. y. priešteleskopinės eros) astronomas Tycho Brahe. Jis išdirbo savo sistemą, kurioje žemė vis tiek liko centre. Aplink ją sukosi saulė ir mėnulis, o aplink saulę jis leido sukstis visoms kitoms planetoms. Skamba lyg kompromisas tarp Ptolemėjaus ir Koperniko. Deja, ši sistema taip ir liko gulėti astronomijos istorijos puslapiuose. Koperniko ji neišstūmė.

Nors Kopernikas teisingai laikė saulę sistemos centru, tačiau jo modelis dar nebuvo toks, koki reikšti savo nuomonę dėl siūlomos kalendoriaus reformos. Jis atsisakė, nes, anot jo, saulės ir mėnulio judesiai dar nebuvo pakankamu tikslumu nustatyti.

Jau Italijoje būdamas, pradėjo daryti astronominius stebėjimus. Juos tęsė, gyvendamas Frauenburge. Kopernikas pats prasitaręs, kad savo teoriją pradėjęs plėtoti 1506 metais, tuoj grįžęs iš Italijos.

Iki Koperniko astronomijoje buvo visuotinai priimta geocentrinė Ptolem

Jonas Rimša

Autoportretas Jonas Rimša

Daugelis menai

Jonui Rimšai 70 metų

Jau beveik visuotini yra priimta nuomonė, kad lietuvių meno bei literatūroje pritariamas prie savo žemės, prie lietuvių tautos tradicijų yra ryškiausiai pastebimas bruožas. Tačiau yra ir išimčių. Ir tos išimtys ne kiek nenupeiktingos. Atvirkščiai — net girtinos, jeigu jos yra aukšto lygio kūryba. Tada, kokias temas ir formas kūrybos beliestų ir benaudotų, jos taikyti yra mūsų lietuviškosios kultūros dalis, net labai pageidautinas jos pajaviršinimas.

Tokia maloni išimtis mūsų lietuviškoje dailėje yra ir Jono

Rimšos kūryba. Nėra didelė naujiena, kad menininką traukia ne vien savo gimtojo krašto aplinka, bet ir nežinoma ir neištirta pasaulio tolybės. Vokietis Goethe savo kūryboje vis nostalgiskai ilgėjosi Italijos, o ne vienam kitataučniui rašytojui ir Lietuva bei lietuviškosios temos buvo ir yra paslaptinga, bet masinanti egzotika.

Gi mūsų pačių literatūrą ir dailę tropikinių kraštų egzotinėmis temomis praėjusiais pokario dešimtmeciais (praturtino Brazilijos gyvenęs poetas Venancijus Ališas ir gretimai įvairiuose

kraštuose buvęs, gi šiuo metu Santa Monicoje, Californijoje, įsikūręs dail. Jonas Rimša. Siemet suėjo jam 70 metų.

Dailininkas savo gyvenimo kūrybingiausius metus yra praleidęs Bolivijoje, Argentinoje, Brazilijoje, Peru, savo kūryboje įamžindamas senuosius inkų kultūros palikuonis ir visą tropikinę anų kraštų gamtą. Šia sava kryptimi, ypač Bolivijoje, jis buvo tikras pionierius, buvo šio krašto kultūrininkų ir valdžios išskirtinai gerbiamas ir akcentuojamas. Pastaraisiais metais jau iš JAV jis buvo nuvykęs dar ir į tolimąsias Tahiti salas Pacifike. Čia vėl rado abes temų savo pasirinktam keliui.

Daug laiko praleidęs egzoti-

kuose kraštuose bei džiunglių vienuose, sukaktuvininkas dailininkas vis tiek neatitruko ir nuo lietuvių. Nemažai jo darbų lietuvių taipgi yra įsigiję, yra ju ir Čiurlionio galerijoje, Chicagoje, ir Lietuvos meno galerijose.

Tiršti raudoni, žali, geltoni ir mėlyni spalvų platus potėpiai dominuoja jo meistriškai apvaldytoje tapybinėje technikoje. Spalvingumas ir monumentali kompozicija visada patraukia žiūrovo akį, kai tuo pačiu literatūrinis temos aiškinimasis dvasiū nukelia į tolimus tolimus, lyg į sapnuojamus kraštus. Sukaktuvų proga dailininkui linkime stiprios sveikatos ir daug kūrybinės liepsnos.

k. brd.

Jisai pajudino žemę

(Atkelta iš 1 psl.)

Šiandien žinome. Pas jį planetos sukosi ratu aplink saulę, ir dėl to kai kuriems planetų judėjimams išaiškinti reikėjo dar epickų. Bet jų skaičius buvo drastiškai sumažintas. Kad žmonija suvoktų, kokia iš tikrųjų yra saulės sistema, reikėjo dar Keplerio ir Newtono. Keplerio planetų orbitas iš apskritimų pakeitė į elipses. Epickai tada visai išnyko. O Newtonas, kai jam užkrito obuolys ant galvos, išaiškino, kodėl planetų orbitos turinčios būti elipsės — tai masių tarpusavio traukos-gravitacijos ir judesio greičio išdava.

Ar Newtonui užkrito obuolys ant galvos, ar jis tik matė krintantį obuolį, nežinia. Greičiausiai tai tik legenda. Bet Newtonas galėjo matyti krintančius sode obuolius, jis buvo pasitraukęs iš Londono į provinciją, norėdamas išvengti siaučiančios maro epidemijos. Tuo metu jam ir kilo visuotinės traukos-gravitacijos mintis.

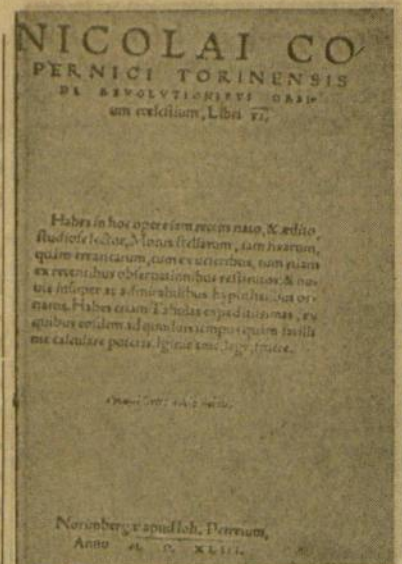
Obuolys nėra ellinis vaisius. Legendarinė sferoje jis didelę rolę suvaidino žmonijos istorijoje. Ir visa legendarinė istorija prasidėjo obuoliu jau rojute. Trojos karą sukėlė karaliaus sūnaus Pariso obuolys. O kas nežino garsojo Vilius Tello obuolio, kurį jis strėlė persėvė ant savo sūnaus galvos, ir nuo tada turime šveicarų valstybę. Ir štai, legendarinis Newtono obuolys krito nuo obels ir sutriuškino Koperniko prielaidas.

O ta opozicija prieš Koperniką buvo stipri. Protestantai iš pat pradžių griežtai stovėjo prieš jį. Patsai Liuteris išvadino Koperniką kvailiu, norinčiu apversti aukštyn kojom visą astronomijos mokslą. Melanchthonas pa-

reikšęs: "Mūsų akys liudija prieš Koperniką, mūsų pojūčiai kalba prieš jį, ir viso tūkstančio metų mokytų žmonės kalba prieš jį. Todėl jis yra nesąmonė". (Hermann Kesten "Copernicus and his World"). Katalikų hierarchija nesiėmė jokios akcijos prieš Koperniko sistemą dar 70 metų. Tik tada ir ji pasisakė prieš.

Kiekviena nauja mintis ar teorija, kad ir labai radikali, visada susilaukia ne vien priešų, bet ir draugų. Ir Kopernikas, nors ir susidūrė su stipria mokslo ir religinių autoritetų opozicija, bet turėjo ir nemažai šalininkų. Pirmasis su jo sistema nuodugniai susipažino Wittembergo liuteronų universiteto jaunas matematikos profesorius Joachim Rheticus. Kitas to paties universiteto profesorius Reinhold Koperniką pavadino antruoju Ptolemėjumi. 1551 m. jis sudarė naujas planetų pozicijų tableles, pavadintas "Prūsiskomis Tabelėmis", remdamasis Koperniko teorija. Jos buvo daug tikslesnės, negu visos kitos anksčiau sudarytosios. Tai pakėlė Koperniko sistemos autoritetą.

Iš katalikų pusės Kopernikui pritarė popiežius Klemensas VII. O kardinolas Schoenberg, artimas popiežiaus Leono X patikėtinis, ragino Koperniką paskelbti savo teoriją, išleisti atskira knyga. Bet Kopernikas nesiskubino. 13 metų rankraštis išgūlėjo stalčiuje. Gal ir visai nebūtų jo skelbęs, jei ne draugų bei šalininkų spaudimas. Pagaliau jis leido tam pačiam J. Rheticus paruošti rankraštį spaudai. Knygos įžangą parašė ir spausdinimą prižiūrėjo liuteronų teologas A. Oslander. Knyga pavadinta "De Revolutionibus orbium coelestium". Kopernikas dedika-

Titulinis Koperniko knygos puslapis

Planetų orbitas, kaip jas pavaizdavo Kopernikas savo knygoje "De Revolutionibus". Saulė visatos centre. Aplink ją skrieja Merkurijus, Venera, Žemė su Mėnuliu, Marsas, Jupiteris ir Saturnas. O paskutinis ratas priklauso nejudančiam žvaigždžių sferai.

vo ją popiežiui Povilui III. Idomus ekumeninis atvejis prieš 500 metų: katalikas autorius, raginamas katalikų ir protestantų draugų, išleidžia knygą, dedikuojamas ją popiežiui, o knyga padeda išleisti protestantų. Patsai Kopernikas niekad nesivėlė į reformacijos konfliktus. Jam rūpėjo tik astronomija.

Pagaliau 1543 m. gegužės 24 d. pirmasis knygos egzempliorius buvo įteiktas autoriui. Šią dieną galutimam laikyti oficialiu Koperniko sistemos išėjimu į dienos šviesą, bet drauge ji buvo ir paskutinioji Koperniko gyvenimo diena. Autorius pamatė savo viso gyvenimo kūrybą ir tą pačią dieną užgeso. Apopleksija jį pribaižė. Jau 1542 metų antroje pusėje jis ištikdavo pasikartojantį priepuolį, kurie Koperniką dalinai paralyžavo iki pat mirties. Palaidotas Frauenburgo katedroje.

"De Revolutionibus" sunkiai paskaitoma knyga, skirta tik specialistams. Hermann Kesten duomenimis iki šio šimtmečio ji susilaukė penkių leidimų. Pirmoji laida, kaip minėta, išleista 1543 m. Nuemberge. Vėliau pakartota, 1854 m. Varšuvoje ir 1873 m. Koperniko gimtinėje Torunėje. Išversta į vokiečių, lenkų, prancūzų ir italų kalbas. Anglų kalba jos visa tekstą galima rasti "Encyclopedia Britanica" išleistoje knygoje serijoje "Great Books of the Western World" 16-tam tome.

Reikia prisiminti taipgi lenkų vokiečių ginčą: kokios tautybės Kopernikas iš tikrųjų buvo? Pačiam Kopernikui ir jo bendralaikiams tas klausimas buvo visai neaktualus. Neaktualus buvo tuomet nei patiems lenkams, nei vokiečiams, nes tautinė sąmonė tais laikais dar tik buvo pradėjusi kristalizotis. Žmogų apspėdė ne tautinė priklausomybė, bet lauros karūnos įsiai pavaldinys, ar jis ištikimas Bažnyčios narys, ar ne.

Koperniko tėvo ir visų jo protėvių pavardės įvairiai buvo rašomos, bet dažniausiai Koppernigk. Nelabai ji lenkiškai atrodo. Patsai astronomas pagal tų laikų renesanso dvasią savo pavardę sulotynino, pasivadindamas Copernicus. Tokia pavardė jis ir išliko mokslo istorijoje.

Kertinė paraštė

(Atkelta iš 1 psl.)

lektuali pastangomis prasiveržimo su lietuviškųjų temų darbais į pasaulinę viešumą 1973 metais net padaugėjo.

Tačiau visos išveikšios visuomenės nusiteikimas kultūriniam poreikiui nėra per daug džiuginantis. Iš vienos pusės gražių pastangų yra rodoma ne tik šventinėms progoms, bet ir kasdieninio gyvenimo eigoje. Štai, Chicagos Jaunimo centro kavinėje kas savaitę vyksta kultūrinių penktadienių vakaronės, kur susirinkusieji prie kavos kas kartą ką nors kultūrinio išgirsta, ką nors pamato ir kalbasi atitinkamomis temomis. Tokių nuolatinių kultūrinių vakaronių tradicija būtų labai pravart visoms lietuvių kolonijoms, ugdant kultūrinio intereso gyvastingumą.

Antra vertus, visuomenėje betgi jaučiamas didėjantis tenkinimasis vien prasto vidutinišku-

Jo dėdės vyskupo Watenrodes pavarde aiškiai vokiška. Kitas jo dėdė buvo Tilman von Allen. Torunė, vokiečių įsteigtas miestas, mažiau kaip 10 metų prieš Koperniko gimimą pateko lenkų karaliaus valdžiai. Torunė ir pačioje Krokuvėje bei kituose Lenkijos miestuose tais laikais žymiausi miestų pareigūnai bei piliečiai būvę vokiečiai. Tad ir Kopernikas etnine prasme galėjęs būti vokiečias.

Iš kitos pusės, pagrindinį išmokslinimą įgijo Lenkijoje, laikė save Lenkijos karaliaus pavaldiniu ir konfliktuose su kryžiuočiais visada palaikydavo lenkų pusę. Jo biografai, minėtas Henmann Kesten, mini, kad Kopernikas kartą pasiuntęs Lenkijos karaliui memorandumą, kaltindamas kryžiuočius ir vadindamas juos plėšikais ("latrones"). Jo tėvai ir protėviai visada būvę Lenkijos karaliaus pusėje.

Iš kur Kopernikų seima kilus, nėra tikslų žinių. Dar ir dabar Aukštutinėje Lenkijoje Wrocław (Breslau) apylinkėse, netoli Atmuchow miesto yra kaimas, vardu Koperniki. Jis, anot Angus Armitage, užtiknamas lotyniškuose dokumentuose jau 13-tam amžiuje. Jo vardas įvairiai būvęs rašomas, 14 amžiuje jau užtiknamas pavarde Koppernigk. Tada daug Silezijos gyventojų kraustėsi į Lenkiją ir kūrėsi Krokuvėje, Torunėje ir kituose centruose. Tarp tų imigrantų būvę žmonių, vadinamų Koppernigk. Koperniko tėvas pradėjo gyveno Krokuvėje, vėliau persikėlė į Torunę, kur vedė Barbora Watenrode, ingi Silezijos imigrantų palikuonė. Tad galimas daiktas, kad Koperniko protėviai bus gyvenę Silezijoje. Bet tai dar neišaiškina Koperniko tautybės, nes patys Silezijos gyventojai labai maišyti. Jei Kopernikas etnine prasme ir būtų vokiečias, tai iš apspėdimo ir nusistatymo, atrodo, turėtų būti laikomas lenku.

Lenkas ar vokiečias, argi tai svarbu. Jis priklauso visam pasauliui, nes jo "De Revolutionibus" išjudino žemę. Šiandien jau

(Nukelta į 7 psl.)

DR. VL. BLAŽYS
PLAUCIŲ IR VIDAUS LIGOS
2801 West 63rd Street
Kampas 63-010 ir California
Pirmad., antr., ketvirt., nuo 6 iki 7:30 val. vakaro
Šeštad. nuo 2 iki 8:30 val.
Trečiad. ir penktad. uždaryta.
Ofiso telef. 476-4042
Rezid. tel. Walbrook 5-3048.

DR. REGINALD CIENKUS
TEL. — 788-3980
GYDYTOJAS CHIROPRAKTIKAS
6230 W. Cermak Rd., Berwyn, IL
Pirmad., Antr., Ketv. ir Penktad.
9 val. ryto iki 12 val. dienos ir nuo 2 val. popiet iki 8 val. vakaro.
Šeštadienis 8:30 - 12 val. dienų
Emergency tel. — 788-3981

mo apraiškomis, ne kartą peršamomis labai kilniais vardais ir net su kultūrinėmis etiketėmis. Todėl nėra be pagrindo baiminimasis, kad mūsų išveikšiai daugumai jau pradeda užtekti vien to, kas buvo senosios mūsų išveikšios suprantama ir visai pateisinama būtinybė, prisimenant visas tas karaliaus Vytauto leibgardijos draugystes, istorijai palikusias tik išsigalvotų uniformų blizgesį.

PR 8-3229
DR. ANNA BALIUNAS
2858 West 63rd Street
AKIŲ, AUSIŲ, NOSIŲ IR GERKLĖS LIGOS
Valandos pagal susitarimą

DR. K. G. BALUKAS
DR. FANG C. LU
Akušerija ir moterų ligos
Ginekologinė Chirurgija
6449 So. Pulaski Road (Crawford Medical Building) Tel. LU 5-6446
8007 W. 83 PL, Justice, IL, 599-0500
Pirma ilgonius pagal susitarimą, jei neatliepia, skambinti 374-8012

DR. C. K. BOBELIS
INKSTŲ IR ŠLAPUMO TAKŲ CHIRURGIJA
Tel. — 695-0533
FOX VALLEY MEDICAL CENTER
860 Summit Street
Route 58 — Elgin Illinois
Tel. ofiso HE 4-5849, rez. 388-2233

DR. PETER T. BRAZIS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
2434 West 71st Street
Val. pirm. ketv. 1 iki 7 popiet, antr., penkt., 1-5 treč. ir šešt. tik susitarus.

Dr. Ant. Rudoko kabineto perėmė
DR. EDMUND E. CIARA
OPTOMETRISTAS
2709 West 51st Street
TEL. GR 6-2400
Val. pagal susitarimą: pirmad. ir ketv. 1-4 ir 7-9; antr., ir penktad. 10-4, šeštad. 10-3 val.

Ofs. tel. 735-4477 Rez. PR 6-6960
DR. E. DECKYS
GYDYTOJA IR CHIRURGE
Specialybė — Nervų ir Emocinės Ligos
CRAWFORD MEDICAL BUILDING
6449 So. Pulaski Road
Valandos pagal susitarimą

Rezid. Tel. — GI 8-0873
DR. W. M. EISIN-EISINAS
AKUSERIJA IR MOTERŲ LIGOS
GINEKOLOGINE CHIRURGIJA
6132 So. Kedzie Ave., WA 5-2670
Valandos pagal susitarimą. Jei neatliepia, skambinti: MI 3-0001.

Tel. — BE 3-5893
DR. A. B. GLEVECKAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
Specialybė Akų Ligos
3907 West 103rd Street
Valandos pagal susitarimą

Ofiso telef. PR 8-2220
DR. JANINA JAKŠEVIČIUS
JOKIA
VAIKŲ LIGOS
2656 West 63rd Street
Pirmad., antr., ketvirtad. ir penkt. nuo 12 iki 3 val. ir nuo 5 iki 8 val. vak., šeštad. nuo 1 iki 4 val.

Ofs. PO 7-6000 Rez. GA 3-7278
DR. A. JENKINS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
3844 West 63rd Street
Val. kasdien nuo 1-4 p. p. ir 6 iki 8 val. Trečiad. ir šeštad. uždaryta

DR. K. A. V. JUCAS
Board Eligible
American Board of Dermatology
SPECIALYBĖ ODOŠ LIGOS IR CHIRURGIJA
6324 North Milwaukee Avenue
Tel. 763-3310 266-8688

Visi telefonai 652-1381
DR. F. V. KAUNAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
1407 So. 49th Court, Cicero
Val. kasdien 10-12 ir 4-7 Trečiad. ir šeštad. tik susitarus.

Tel. ofiso ir buto Olympio 2-4159
DR. P. KISIELIUS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
1443 So. 50th Avenue, Cicero
Kasdien 1-3 val. ir 6-8 val. vak. Iškryrus trečiadienius.
Šeštadienis 12 iki 4 val. popiet

Kai okupuotoje Lietuvoje šiuo metu visas kultūrinis gyvenimas vėl brukamas į partijos rėmus ir į visokių socialistinių realizmų klampynes, kai ten kultūrininkai — kūrėjai vėl akliniausiai užtrenkiamos durys, lygiai kaip ir Stalino laikais, į visos žmonijos kultūros pasaulį, ant išveikšios šviesuolių ir ant visos, dar mas-tančios išveikšios pečių gula didelė atsakomybė, kad lietuvių tautos kultūrinės kūrybos rezultatai nebūtų atsilikę iki atšokę nuo šiandieninio pasaulio kūrybinio kelio. Tad su tokia intencija ir žengiamo per naujųjų 1974 metų slenksį.

k. brd.

Tel. R.Eliance 5-1811
DR. WALTER J. KIRSTUK
(Lietuvis gydytojas)
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
3925 West 59th Street
Val.: pirmad., antr., ketvirtad. ir penktad. nuo 12-4 val. p. p. 6-8 val. vak. šeštad. 12-2 val. p. p. o trečiad. uždaryta

DR. NINA KRAUCEL
KRIAUCELIONAITĖ
AKUSERIJA IR MOTERŲ LIGOS
6132 So. Kedzie Avenue
Tel. WA 5-2670, neatsiliepus skambinti 4471-0225. Valandos pagal susitarimą.

DR. IRENA KURAS
GYDYTOJA IR CHIRURGE
KODIŲ IR VAIKŲ LIGŲ SPECIALISTE
MEDICAL BUILDING
7156 South Western Avenue
Valandos: Kasdien nuo 10 v. ryto iki 8 v. popiet. Trečiad. ir šeštad. nuo 10 v. ryto iki 1 v. popiet.
Ofiso telef. RE 7-1168
Rezid. telef. — 239-2919

Ofiso HE 4-1818. Rez. PR 6-9801
DR. J. MEŠKAUSKAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
SPECIALYBĖ VIDAUS LIGOS
2454 West 71st Street
(71-os ir Campbell Ave. kampas)

Laikiniai ofisai uždarytas
DR. FRANK PLEČKAS
OPTOMETRISTAS
Kalba lietuviškai
2618 W. 71st St. — Tel. 737-5149
Tikrina akis. Pritaiko akinus ir "contact lenses".
Val. pagal susitarimą. Uždaryta treč.

DR. LEONAS SEIBUTIS
INKSTŲ, POSLES IR PROSTATO CHIRURGIJA
2656 W. 63rd Street
Val. antr., nuo 1 - 4 popiet ir ketvirtad. nuo 5 - 7 vakare
Ofiso tel. 776-2880; rez. 448-5545

DR. J. J. SIMONAITIS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
Adresas: 4255 W. 63rd Street
Ofiso tel. RE 5-4410
Rezid. GR 6-0617

Valandos: pirm. ir ketv. nuo 1 val. iki 3 val. p. p. ir nuo 7 iki 8 v. vak. antr. ir penktad. nuo 1-3 val. p. p. ir vakarais pagal susitarimą.

DR. VYT. TAURAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
Bendra praktika ir moterų ligos
Ofisai ir rez. 2652 W. 59th St.
Tel. Prospect 8-1223

Ofiso val.: Pirm., antr., treč. ir penkt. nuo 3 iki 6 val. ir nuo 6 iki 8 v. v. šeštad. 2-4 val. popiet ir kitu laiku pagal susitarimą.

Ofs. tel. HE 4-2123. Namų GI 8-6195
DR. V. TUMASONIS
CHIRURGAS
2454 West 71st Street
Val.: pirm., antr., ketv. ir penktad. 2-4 ir 6-8. Treč. ir šeštad. uždaryta.

Tel. Prospect 6-9400
DR. ONA VASKEVIČIUS
(VASKAS)
GYDYTOJA IR CHIRURGE
6648 South Albany Avenue
Val.: Pirmad. 6-8 p. p. antrad. 2-5 p. p. penktad. ir šeštad. 2-4 p. p. Kitom dienom tik skubiu reikalu, susitarus.

Tel. Ofiso PR 6-6446
DR. F. C. WINSKONAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
8107 West 71st Street
Valandos: 1-6 val. popiet. Treč. ir šeštad. pagal susitarimą

DR. PETRAS ZLIOBA
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
6449 So. Pulaski Road
Ofiso tel. 767-2141; namų 636-4856
Val.: pirm. antr. ketv. 2-6 ir 6-8. penktad. 2-6. Šešt. pagal susitarimą

„Formos“ 40 metų sukaktis

Iš pasikalbėjimų su dailininku Alfonsu Dargiu

Jurgis Jankus

Alfonso Dargio salonas panašus į nedidukę meno galeriją. Ne tik salonas, bet ir visas butas toks pat: kiekviena įmanoma sienos vietelė užkabinta paveikslais. Neseniai čia pasieniais stovėjo kelios šuvės atrinktu ir surėmintu Chicagos parodai. Dabar jų nebėra, jie jau Čikagoje, bet sienos nė kiek nepaprastėjusios. Žiūriu į kai kuriuos ir negaliu suprasti, kodėl jie čia palikti. Kiekvieną su malonumu, rodos, parsinešum ir ant savo sienos pasikabintum. „Kodėl?“, Alfonso pakelia antakius. „Atsakymas labai paprastas — visų nenuveši, o kurį vežti, kurį palikti... Darai, kaip atrodo geriau. Ką gali žinoti... Kartais išeina geriau, kartais negeriau. Aš turiu savo supratimą, parodos lankytojai savo. Kaip kada išeina“. Kalba ir kiekvieną žodį palydi tik jam vienam įmanomais rankų judesiais. Dideliam įsišnekejime labai dažnai jis sakiniį pradeda žodžiais, o užbaigia mostais, tokiais elegantiškais, ligi detalių išieškotais. Ne sykį, klausydamas Alfonso šnekos, pagalvoju, kiek vargo turėtų geriausias aktorius, jeigu kada pamėgintų atkurti Dargio šneką.

Tarp žodžių ir mostų neučia nuklystame keturis dešimtmečius praeitį, į tuos laikus, kai būrelis iš pumpurų besilukštenančių dailininkų susimetė į Formą.

Kultūrinė pasaulio raida kažin kodėl vis taip atsitinka, kad nauji

to išsprūsta nelabai kuklus klausimas.

— Sakyk, kaip ten buvo su tais kepeliusninkais? — pasakau ir noriu ištrūkusius žodžius pagauti: juos taip lengva suprasti, kaip mėginimą pasijuokti.

Alfonso valandėlę tyli, vienas sau nusišypso, papurto galvą. — ne neigiamai, bet taip, kai atsimenama kas nors artima ir kartu stebinama, — tik į mano klausimą nieko neatsako, staiga kilstelį galvą ir, lyg norėdamas viską numesti į šalį, paklausa:

— Tai ką įpilti? Vyno, konjako, ar pamaišyti ką?

— Vis tiek, — atsakau. — Kas arčiau po ranka.

— Man viskas po ranka.

— Tą patį, ką ir sau.

— Kaip manaiš. Būčiau pripylęs pagal norą, — pakyla ir praveria spintelės dureles.

Iš spintelės dugno, iš po stiklo, sužiūra galerija veidų: vienas šypso, kitas liūdnas, kitas išieškotais žvilgiais į viršų su pasilgimu akys. Ir troškulių lūpose, o dar kitam jau visko užtenka — atsipalaidavęs nuo visokių rūpesčių, smunka į palaimingą nebesuvokimą. Manau, kad man taip neatsitiks, nes Alfonso pats nemėgsta gerti užsiverstinai ir kito neverčia.

Pora taurelių, puslaur pamiščių ant stalo, jam lyg fonas ilgam, kaimyniškam pasikalbėjimui. Kartais kalba įtrūksta, tada paima taurelę

ir pakelia prie lūpų, bet ne tiek gerti, kiek sulipdyti minty atsiradusį įtrūkį.

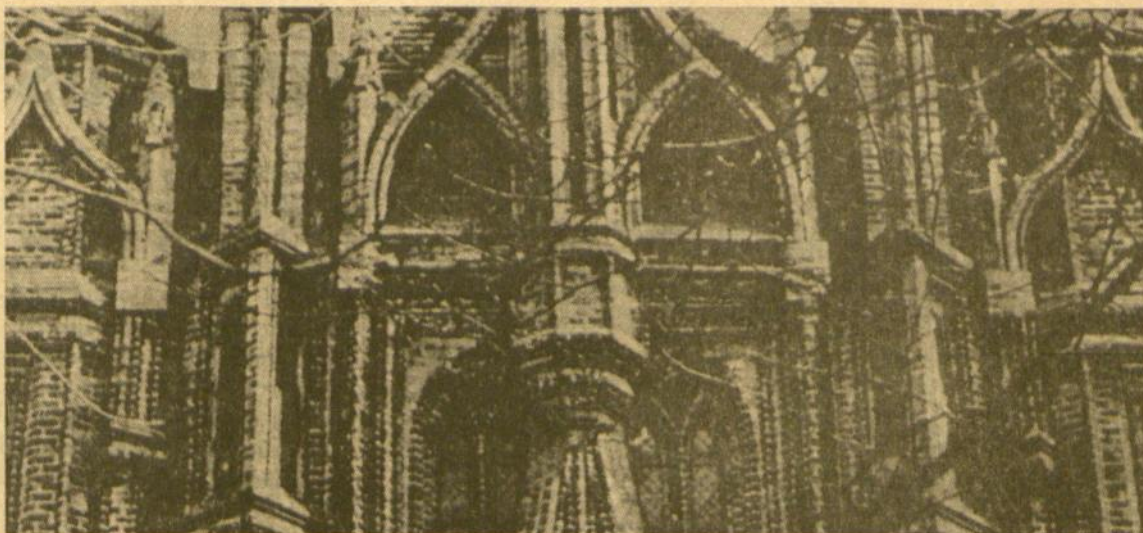
Paima du pūstašonius stiklelius, nuo spintelės dugne šypsena springiančio veido nukelia konjako butelį, grįžta prie stalo, iš lėto pripila po trečdalį. Visiškai, kaip tokių pūstašonių taurelių taisyklės liepia. Tylėdami pakeliam prie lūpų ir vėl pastatom, lyg pagal ritualą — atseit, „aš negert atėjau...“ Po to Alfonso sėdi rankas sunėręs ant krūtinės, galvą palenkęs ir tyli. Tyliu ir aš. Jeigu jis ieško žodžių, kuriais geriau galėtų nusakyti anuos laikus, tegu... Laiko yra. Žiūriu į prie sienos pastatytą didelį, įdomų piaustyto medžio triptuką ir galvoju, kodėl ligi šiol niekas to puikaus darbo nenuperka. Gal todėl, kad didelis ir negalima numesti didelių vietų savininkams parodyti, o jie nepaslenka patys ateiti, ar bent savo klapčtukus atsiųsti pažiūrėti. Ir ne iš blogos valios, bet tik todėl, kad nežino tokį kūrinį čia esant. Vis tas susižinojimas, komunikacija toji...

— Tai sakai, kaip ten su tais „kepeliusninkais“... — maato tuščių mintį Alfonso nutraukia pusiaukelė, „kepeliusninkus“ išardamas minkštai, žemaitiškai. — Ogi labai paprastai. Mes nebuvom kokie hipiai. Rengdavomės kiek išgalėdami švariau. Petravičius ypatingai — juodu švarkeliu, dryžuotom „diplomatine“ kelnėm, batai lakuoti, pats visada išmanus. Iš kur jam syki šovė mintis... Gal kur matė ar girdėjo. Sako: „Vyrai, įsitaisykim skrybėles“. Įsitaisykim. Visi pritaria. Niekas nevetuoja. Nueinam pas žydėlį netoli prezidentūros. Tokių neturi, bet gali užsakyti. Užsakė iš Čekoslovakijos ar iš kur, kas ten dabar beatsimins, bet po mėnesio, ar po kiek, vaikščiojom po Kauną su tamsiai pilkom plačiabrylėm skrybėlėm. Ne kaubojiskom, ne. Visiškai kitokiom. Išieginėm, labai gražios medžiagos. Ir niekas kitas Kaune tokių neturėjo. Mes vieni... — nutraukė smagiu juoku ir vėl pakėlė pūstašonę prie lūpų.

Keliolika akimirksnių kambaryje visiškai tylu, tik nuo sienų paveikslai be perstojo kalba savo spalvota kalba ir iš virtuvės retkarčiais pasigirsta trumpi, prislopinti porceliano barkštelėjimai. Žinau, ponio Alfonso vėliau jis ir paklaus:

— Ką gersi? Arbatos ar kavos? Tik manęs, ne Alfonso. Ką jis gers, ji ir be klausimo žino.

Bet dabar čia tik mudu. Jis tebetyli ir tebesišypso, ir aš jaučiu, kad

Sv. Onos bažnyčios frontono detalė Vilniuje

Nuotrauka Algimanto Kunčiaus

1941 m.

VILNIAUS PRISIMINIMAI

Juzė Vaišvilaite

ATODREKIS VILNIAUS SENAMIESTYJE

Nuo plikų šakelių
capi lašai.
Raudonuoja
ir žaliuoja
stogai.

Kreivos gatvės
pagavo saulėtekio
atsvaitą rausvą
ir apdengę
juo mūrus.

Atgijo niūrūs mūrai,
mirę rudenį.
Saulė juos
baltai
nušvies viduriem.

Juokiasi stogų
kerpėtos čerpės,
mūdrėtusios
sniegą
ir šaltį.

1940 m. gruodis

PAVASARIS VILNIUJE

Tartum pražydusios
žibuoklės pirmutinės,
alyviniai šešėliai
juokiasi ant sniego.
O sniegas tirpsta,
ir sriautai čurlena...
Medelių šakos,
nors visai dar nuogos,
bet taip dailiai
pumpurėlius iškėlę,
lyg slaptą gyvastį
pagarbinti prašytų...

Dangus žalsvai numelsta
vakarėjant,
ir visos visos žvaigždės
ima kaltis.
Po kojom čėža
laikinas ledelis
ant blizgančių
užšalusių balučių.

Tolumoje suskamba
vienas varpas.
Katedroj atsiliepia
antrasis.
Paskui, visai arti,
gaudžiai prabyla
ir vienuolyno
mažas, sidabrinis...
O tyras, mėlynai
žaliasis skliautas
giesmingai atmuša
varpų gaudimą.

Mėmuliui keliantis,
šešėliai medžių
fantastiškus tinklus
ant tako tiesia.
Vėjeliui dvelkint,
šakelių pynės
po kojomis siūbuoja
ir svaigina.
Eini, eini ir liauniesi
skubėjęs:
tai vakaras
sustoti tave kviečia,
tai mėnuo,
sidabru apsnigęs miestą,
jį visą tau mylėti
atiduoda.

1940 m.

SAULELYDIS TAURAKALNYJE

Purpuru ir krauju
Patvino dangus.
Patetiška tamsus
kalno kontūras
tolsta nuo ugninio
saulėlydžio...
Aukštas
topolis į liepsnojančią
pazarą žiūri,
ir linguoja
viršūnė,
virpančių,
baugščių.

Nebijok, medeli, degančių skliautų!
Dangaus ugninė pranašystė, galbūt, laisvę neša!
Pažvelk į keisčių raitelį, iš tolimų Pietų
atjojančią debesimis, ir vyčiui lyg panašų:
slaptinai dengia jis tamsiu šalmu
drąsų savo veidą. Žirgas jo
brenda, nebijodamas dangaus liepsnų,
į Taurakalnį... Tarytum virkauja
vėlės ten, ir meldžia išvadavimo...
Raitelis, nusėdęs širgą, pats per ugnį brenda!..
Rodos, nieko nėra jam negalimo —
ragas jo tarytum gaudžia laisvės gaudą...

Dar akimirka, kita,
ir pazaras
ima temti...
Ugnys ima blėsti.
Raitelis, pavargęs,
regi vakarą,
ir Taurakalnyje
ruošiasi prisėsti
Snūsta vėjas...
Nyksta spalvos...
O medelis jau
sutemon šakas miegistas
neria...
Tolumoje, tarsi, vilkai
suskaliuja,
ir naktis ant žemės
tiesia tamsią
skarą.

SV. ONOS BAZNYČIA

Dailuoliais skliautais susklysta,
bokšteliais apsaugstyta,
raudonų plytų
mažytė bažnytelė!..

Ko žiūri taip
Vilnelės vandenužin?...
Ar ten regi
paskendusį mišų varpelį,
ar gal girdi
akmenėlius ripuojant?..

Ne kunigo
dugne šešėlis stovi
tikėtai klevečio,
kuris krantelį auga.

Nėra mišų varpelio
vandenužų,
tik akmenėliai
poterėlius kalba...

Nėra altoriaus
upės vidurėly,
tik tavo ten bokšteliai,
rausdami ir dailūs,
atsiėviečia...

Palauk paneryje
tremtinių grįžtančių,
maža bažnyčia:

dažnai jie mena ir tave,
ir Vytautienės
kūną, šventą vardą.

Teneišstovi
stiprus miesto mūrai,
tik tu, gražuole,
išstovėk amžius!

Tau nenubos
klausytis vėjų balso,
beglostančių graščius
skliautus tavuosius...

Tau nenubos
nardint bokštelio lryžių,
kol akmenėliai
vandenužų poterianja.

O vienišiausioji
ir užmiršta bažnyčia,
tartum apleista siela
Dievo žemėj...
Tu dar sulauksi
Vilnių mūsų grįžtant:
ateisim, modami
beržų šakelėm,
ateisim su procesija
Sekminių,
ir liksim Vilnių,
Vilnių, pas tave!

Viktoras Petravičius

Gulbė, karaliaus patį (medžio raižinys)

apsireiškimai ateina spiečiais, lyg vėjo gūsių ar ugniakalnių prasi-veržimai. Tam tikru laiku, dažnai net iš tos pat geografinės vietos, ateina smarkus būrys, o paskum ilgam aprimsta, lyg tautos, ar net tautų, įsčios būtų tam kartui išsekusios.

Prieš keturiasdešimt metų toks spiečius susispietė Kaune, prie Italijos gatvės, vakariniam Žaliojo kalno gūbry. Judrus, gaivus ir gaivalingas per keturiasdešimt metų jis rinktinu medum pripildė daug mūsų kultūrinio avilio korių. Žinoma, praturtėjęs keturiasdešimties metų gyvenimo išmintimi, tą susibūrinėję galima vertinti visai, galima pro jį praeiti tylois, galima numoti ranka ir pasakyti, kad ir be jo būtų tas pat atsitikę, galima sakyti, kad, bresdami kiekvienas atskirai, tie žmonės būtų daug geresnius kelius radę. Po daugelio metų galima prikalbėti ir visokių kitokių samprotavimų, galima viską suvesti į anų dienų teigimą, kai kieno ir dabar tebekartojama, kad tas visas susibūrimas tebuves tik tuščias „kepeliusninkų“ paradavimas.

Atsimenu, kad Dargis irgi buvo vienas iš jų, tai nei iš šio, nei iš

Alfonso Dargis

Kompozicija

jo dvasia plesdena viršum molėtų, vandens sriautų groviais išgraužtų vakarinių Žaliakalnių slautų.

— Bet čia nieko rimta, — vėl prašnenka. — Tik taip sau. Mes ne dėl to buvom susibūrę. Ne „kepeliusninkų“ mus traukė. Anom dienom mūsų meno akiratis buvo gana siauras. Galima sakyti — suko si tik apie Ciurlionio galeriją. Vyresnės kartos dailininkai tai ištrūkdavo. Kartais Švietimo ministerija išsiųsdavo, kartais savo pačių ištekliais išvykdavo į užsienį. Išvykdavo pasidairyti, padirbėti, pastudijuoti, o mes sėdėdavom ant kalno, žiūrėdavom į anapus Nemuno ir galvodavom, kaip čia būtų galima išsmukti kur nors į Vokietiją, Romą, Prancūziją. Nors pasidairyti, savo akim pamatyti, kas ir kaip tenai yra. Literatūros šiek tiek buvo. Buvo prancūzų, anglų ir vokiečių kalbomis žurnalų. Galėjom pasivartyti, bet tokie pasivartymai tik didesnį troškulį kėlė. O kalbant apie pačią Formą, turu pasakyti, kad ji neatsirado iš kokių dirbtinių ir apgalvotų svarstymų. Galima sakyti, atėjo taip sau. Trisde-

šimt trečiais metais rudenį, vieną vakarą susirinkom kažin kur Žaliakalne ir pradėjom kalbėti, kad reikia susiburti į kokią grupelę ar draugiją. Neturėjom galvoje jokio vardo, bet tik tam, kad bendromis jėgomis galėtumėm ką nors padaryti. Kas tas kas nors, kurį reikėtų padaryti, nė vienas negalėjom nei išaiškinti, nei apibrėžti, jokio aiškaus tikslo neturėjom, bet visi, aiškiai jutom, jog reikia ką nors daryti, kad nebūtų taip, kaip ligi šiol buvo, ir kad reikia daryti ne pavieniui, bet bendrai, sutelktinai. Ir pats susibūrimas negimė iš karto. Nė vienam nenukrito šviesi mintis, kaip žaibas iš dangaus. Nel Rinkomės kelis kartus, kelias savaites. Aiškinomės, šnekėjom, tarėmės, ginčijomės, bet nesubirome. Lietuvoje išleistoje knygoje apie Kauno Meno mokyklą sako, kad Dargis su Jankum buvo paskutiniuose kursuose ir į sambūrį tebuve priimti vėliau. Tai neteisybė, Jankus ir Rudzinskas buvo žemesniuose kursuose. Tai jie pas mus ir atėjo kiek vėliau, gal koki porą ar trejetą mėnesių. Tas, pagaliau, ne taip svarbu. Svarbu, kad

grupę sudarė: Viktoras Petravičius, Paulius Augius, Liudas Vilimas, Vaclovas Ratas-Rataiskis, Alfonso Dargis, Kipras Šaulys, Rudzinskas, Antanas Kučas ir Juozas Jankus. Iš jų pirmam susirinkime nebuvo Jankaus ir Rudzinsko ir va kodėl: tais laikais mes visi buvom Adomo Galdiko grafikos studijoj. Visi mus vadino jaunąja grafike. Ir mes patys taip save vadinom. Kauno Meno mokyklos mokslas buvo taip sutvarkytas, kad pirmus ketverius metus

reikėjo eiti bendruosius kursus ir tik penktaisiais galima buvo pasirinkti specialiuosius. Jų tarpe buvo ir grafika. O mes norėjom mokytis grafikos anksčiau. Tai, neišlaukę ketverių metų, pasipašėm Adomą Galdiką, kad mus mokyty atskirai. Jis sutiko. Gavom atskirą kambarį ir rinkdavomės, kada Galdikas turėjo laisvo laiko. Daugiausia vakarais. Dėstomas kursas nebuvo privalomas, bet mes jį lankėm ir

(Nukelta į 4 pusl.)

Antanas Kučas

V. Mykolaitis-Putinas „Altorių šešėly“ iliustracija

Atkelta iš 3 pusl.)

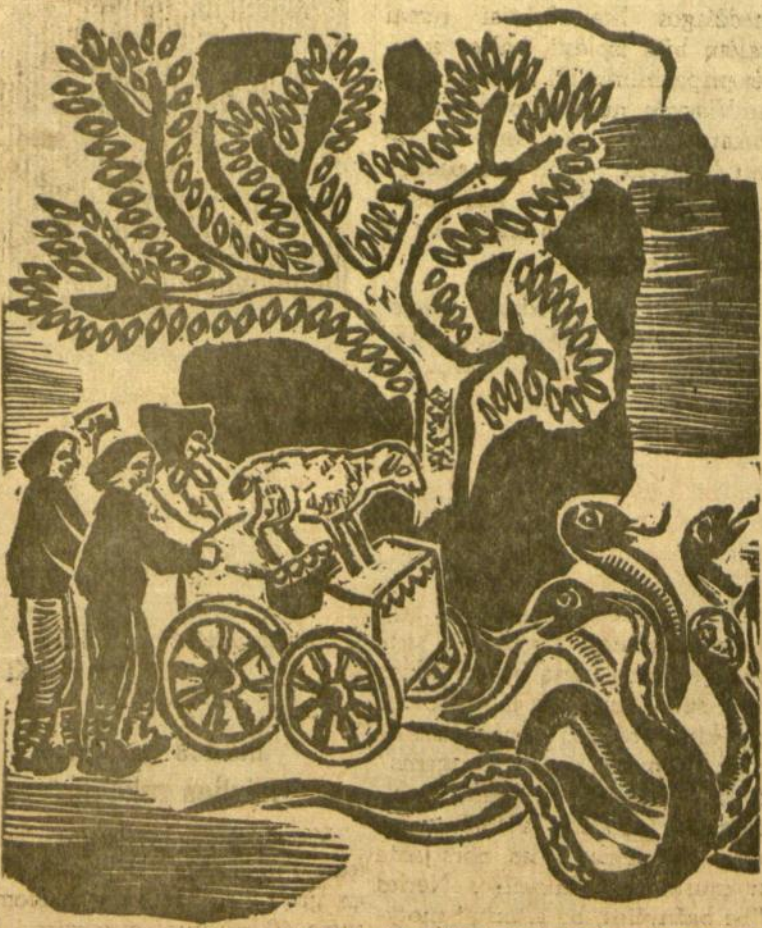
dirbom labai sąžiningai. Sąžiningiau, negu bet koki kitą privalomą mokslą.

„Grafikėle“ dar lankė Katiliūtę, Jūrkūnas, Rupkus, gal ir dar kas, bet laikas jų ir veidus ir vardus iš galvos ištrynė. Iš karto į Formą susirinkom tikėtai grafikai ir tuo nebuvom patenkinti. Norėjom, kad ateitų ir skulptorių ir tapytojų. Aš pats galvojau iš grafikos išeiti į tapybą. Vilimas taip pat galvojo išeiti. Bet vis tiek dar trūko skulptorių. Galvojom kada rengti savo grupės parodas ir norėjom, kad tokiose parodose būtų rodoma ne viena grafika, bet ir kitos meno šakos. Tada priėmėm Jankų, gerą skulptorių ir nepaprastai puikų piešėją. Tikrą Michelangelo! Neatsikirtum. Broliu tu mano, kad piešdavol! Dabar Rudzinskas. Puiškus vyras. Ne tik kad puikus vyras, bet ir geras skulptorius. Mes labai žiūrėjom, kad šalia gero menininko būtų ir geras žmogus, tvarkingas, ne girtuoklis, ne chuliganas. Ne, ne. Tokių nė iš tolo. Savo „grafikėle“ turėjome gerą grafikę Katiliūtę. Pats dabar nežinau, kaip ten išėjo, kad buvo nutarta moterį nepriimti. Tur būt, kažin kuris užsispyrė, kad moterų nereikia. Dar buvo Rupkus, berods, Klaipėdos policijos vado ar jo padėjėjo sūnus, neblogas grafikas, bet mėgdavo nugerti ir šiaip kitais atžvilgiais buvo toks timti-timti, tai mum buvo jau nebe „košer“. Nepriėmėm. Norėjom įsitraukti Jūrkūną, bet tas pats nesutiko. Tais laikais meno mokykloje buvo stipri kairiųjų politinių nusiteikimų pusė, Jūrkūnas laikėsi tos pusės ir nepanorėjo jungtis su mumis, nors mes ir nei jokiai politinei grupei, nei kokiam srovei nepriklausėm. Buvome, taip sakant, visiškai apolitiški, o kairieji jau ir tada į meną norėjo žiūrėti tik su kairiaja akimi. Dar buvo gera tapytoja Račkauskaitė, bet vėl moteris. Taip ir ji nepateko mūsų grupelėn.

— Tai tiek dėl pačios grupelės susikūrimo. O dėl jos tikslų tai jau kita kalba. Nors dėl jų ir buvo daug kalbėta ir diskutuota, bet esmėje jos tikslas buvo visiems aiškus iš pat pradžių. Mes norėjom Lietuvoje kurti gryną meną. Lietuviškos dvasios, lietuviško stiliaus, bet anaipol nekartoti liaudies meno, nekopijuoti. Kitas reikalas — jį pažinti, studijuoti, suprasti jo dvasią ir formas, o paskum jau bandyti prašnekti ta pačia lietuviška kalba visiškai savarankiškai. Šnekėti taip, kaip kiekvieno individualybė nori, ir pasakyti tiek, kiek talentas leidžia. Temų būrelis savo nariams nemėgino priminti. Ką kas pasirenka, jo reikalas, tik norėjom, kad pasirinktos temos reikšimo būdas turėtų atspindėti liaudies meną. Žinoma, liaudies mene, kaip tuo laiku mes patys jį supratom. Ir tada jau gana aiškiai nuvokėm, kad ne viskas plaukė iš lietuviškos dvasios, kas lietuvių buvo padaryta. Kai kas liaudies meno sentimentą pagautas, viską, kasėjo liaudies meno vardu, laikė šventai lietuviška. Mes žiūrėjom kitaip, mėginom sifioti, vėtyti. Mėginom atskirti pelus nuo grūdų, pasturakus nuo pirmalakių. Ar visada pasisekė, kita kalba. Bet mes stengėmės, ieškojom...

— Pagrindė Mūsų grupelės buvo keli to paties kurso žemaičiai: Dargis, Ratas, Augius, Saulys, Vilimas, o iš aukštesnių kursų Petravičius. Daugumas buvome pažįstami iš seniau, kai kurie su nemaža energija į gerąją pusę. Toks buvo Augius. Smarkus, judrus... Brolyti, mano! Nenoriu savęs girti... Meno mokykloje tada buvo apie šimtas mokinių. Tarp jų — buvo visokių. Buvo net tikrai blogų. Buvo ir tokių, kurie galvojo, kad ne latras negali būti geras menininkas. Tokia jau kvaaila, bet amžių amžiais sekama tradicija, pačiam jaunume nužudanti ne vieną stiprų talentą. Tai kaip galėjo kitaip būti ir mūsų meno mokykloje. Bet mes — nei Mes norėjom dirbti, norėjom išmokyti, kiek buvo galima išmokyti, o paskum kaip nors išlekti užsienin. Pažiūrėti, kas ten darosi. Neturėjom kokių specialių tikslų, kokių ypatingų užmojų, bet tik Liudas Vilimas

„Formos“ 40 metų sukaktis

Paulius Augius

Iš „Eglės, žalčių karalienės“ (medžio raiziny)

pažiūrėti, pamatyti, daugiau pasimokyti. Buvom kuklūs. Nenorėjom nei pasaulio nustebinti, nei į pasaulinius vandenis išplaukti. Mes labiau norėjom ką nors naują ir gerą parnešti namo į Lietuvą.

— O čia Lietuvoje nenorėjom tenkintis tik mokykla. Mūsų susibūrimas ir buvo tam, kad galėtumėm, vienas kitą parąmstydami, plačiau reikštis: rengti parodas, bendromis jėgomis atlikti meninius užsąmynimus. Nors tiesiogiai pats Galdikas prie mūsų susibūrimo pirštų nepriekš, bet jo asmuo, jo dvasia tam turėjo daug reikšmės. Jo energija, jo taurus tiesumas, jo atsidėjimas menui ir savo mokiniams turėjo buriantios jėgos. Brolyti, jį sutikę iš tolo kepurės keldavom! Ne todėl, kad būtumėm bijoję, ar kas to būtų reikalavę, bet kad jis buvo toks, jog kitaip nebuvę galima, kad jautėmės patys pagerbti, turėdami progos prieš jį nors kepurę kilstelėti.

— Pats Galdikas ir kai kurie kiti profesorai mūsų sambūrelį irgi vertino labai palankiai, nors neturėjo pašalpininkų ir net priešininkų. Mes, matai, nebuvom panašūs į jokią rimtą organizaciją. Neturėjom valdybos, neturėjom pirmininko, neturėjom nei įstatų, nei kokių kitokių rašytinių taisyklių. Jokiu konstitucijai! Tebuvo tik vienas griežtas, nors ir nerašytas, įstatymas. Dėl kiekvieno projekto turėjom sutarti visi. Jeigu vienas kuris nepritarė, reikalas palaidotas. Veto! — ir viskas baigta. Bet tas nei kiek nekludė bendrai dirbti. Gal

net padėjo. Neturėjom nepatenkintos mažumos, kuri jaustųsi daugumos skriaudžiama. Buvom jauni, jūdri. Didelis čia daktas, jeigu kuriam vienas sumanymas nepatiko. Yra kitų. Bet jeigu kam jau visi pritaria, tai kitokių kalbų nebėra — turi būti padaryta, nors reikėtų ir mūrą galvom versti. Pažiūrėkim į praeitį visiškai atvirom akim. Juk ta mūsų grupelė, tie grafikai ir buvo tie, kurie Lietuvos meno istorijoje žengė pirmąją grafikos meno žingsnį. Prieš juos savo grafikos neturėjom. Ji prasidėjo tik nuo to. Tiesa, anksčiau dirbo Jonynas. Plaustė medžio raizinius, piešė ir dirbo gerai, bet jis dirbo rusų, grafiškų itakoj. Gerai, bet nieko nauja.

— Tas mūsų būrelis kurį laiką laikėsi net be vardo. Ne todėl, kad taip būtumėm norėję, bet kad gerą sunku buvo rasti. Ieškojom visokių lietuviškų, bet nė vienas nepilpo: tai neskambus, tai nepasako mūsų tikslo, tai per ilgas, tai parašytas negerai atrodo. Pagaliau, kažin kam išsoko iš burnos Forma ir prilipo. Kodėl? Atsakymas labai paprastas. Grafikoje, tapyboje, skulptūroje — visur pagrindė yra forma. Aiški, ryški, stipriai apmesta ir gerai išlaikyta, o ne kokia miglėlė, ne koks beprasmis pasitaškymas. Taip Forma ir tapo konkretus, grupelę apjungiantis vardas, o tarpusavio ryšiui pažymėti buvo sugalvotas specialus Formos nario žiedas. Ne nario liudijimas, ne bilietas, bet žiedas, jo akutė buvo trys skydai, kaip meno simbolis. Tik to simbolio mums neužteko. Reikėjo įdėti

dar ką nors, kas reikėtų mūsų lietuviškumą, reikėjo rasti tam visiem priimtina lietuviškumo ženklą. Tulpė atrito iš karto, nors tuo tarpu ją daug kas mėgino kelti į lietuviškumo viršūnes. Koks jos ten lietuviškumas! Atėjo čia kur iš Bavarijos ar iš kur kitur. Kas girdėjo liaudies dainose ar pasakose tulpę. Sėjau rūtą, sėjau mėtą, sėjau lelijelę! Niekur nė žodžio apie tulpę. Tikrai nežinau, kodėl neužkluvom nei už rūtos, nei už mėtos, nei už lelijelės. Tur būt, kad jos tokios moteriškos, o kaip su moteriškom mums išėjo, jau sakiau. Prilipom prie lino žiedo. Gal todėl, kad žinojom lino kančios pasaką, o gal dar ir todėl, kad Augustinavičius turėjo Telsiuose lino fabriką. Jis, berods, tą vardą ir bus pasiūlęs. Taip prie trijų skydų dar pridėjom ir septynų lino žiedą. Kiekvienam nariui po lapelį. Bet palauk, aš tuoj. Turiu čia pat.

Pakilo iš kėdės, nuėjo į kitą kambarį ir tuoj grįžo su žiedu.

— Va, matai. Čia yra viskas, — padavė.

Žiedas stambus, sidabrinis, bet jau pažymėtas keturiadesimties metų nelengvo gyvenimo bruožais. Akutė kiek padilusi, mėlynas lino žiedlapių emalis gerokai nusinešiojęs. Gal nuo nešiojimo, o gal, kad aukašalio darbas nebuvo pirmos rūšies. Žinai, mokinukai užsakė. Kad ir meno mokyklos, kad ir su dailininkų ambicijom, bet vis tiek mokinukai. Vartydamas žiedą, nejučia pagalvoju, ką pats aukašalys apie savo darbą pasakytų dabar, jeigu galėtų čia atsistėti, jeigu peržvelgtų sienose sukabinėtus paveikslus, o paskum mestų akį į savo darbo žiedą. Gal ir pasakytų, ar bent pagalvotų: „O, jei būčiau žinojęs, kad tie vyrukai taip toli nueis...“ Bet žiedas vis tiek yra. Išnešiotas per daugelį metų, ir išsaugotas per kulkas, per bombas, per griuvėsius ir per daugybę kitokių negandų. Ir žiedlapiai tebėra visi septyni. Pats pirmasis pažymėtas skersiniu brūkšneliu. Tai ženklas, kad yra Dargio, nes formininkai žiedui davė dvigubą reikšmę: kaip sambūrio simbolį ir kaip, pasakysiu, asmens pažymėjimą. Jie sumetė septynis numerius į kepurę ir traukė. Dargis ištraukė pirmą ir jam pirmas žiedo lapelis buvo pažymėtas brūkšneliu, kas ištraukė antrą, tam buvo pažymėtas antras. Nariai buvo devyni, tai likusieji traukė antrą kartą ir jų ištrauktų numerių lapeliai buvo pažymėti antruoju brūkšneliu. Taip žiedams buvo suteikti asmeniškai bruožai. Jie negalėjo būti nei sukeisti, nei pakeisti.

Ne viskas taip vyksta, kaip jaunystės entuziazmas padiktuoja. Žiedo jungiamajai galiai jie buvo prijungę dar ir labai specialią paskirtį. Tokius jaunimo susibūrimus gyvenimas dažnai vėliau išskirsto. Žmonės veda, apskrauna kasdienos rūpesčiai ir iš bendro rato išdyla. Kad taip neatsitiktų, buvo nutarta vedančiam ir jo žmonai padirbinti po tokį pat žiedą, tiksliai jau nebe sidabrinis, bet auksnis.

— Tai kaip? Apdovanojot? — paklausiau.

Alfonas nusišypsojo.

— Ne, tos kalbos ligi šiol neišsipildė. Nebenupirkom nė vienam. Pirmasis, rodos, dar gerais laikais Lietuvoje vedė Rataiskis, bet to žiedo jam kažin kodėl „neužfundijom“, o vėliau visokie suirimai, tai apie žiedus nebegalėjo būti nė kalbos.

Ir kiek patylėjęs tęsė:

— Kaip jau anksčiau minėjau, kad toji mūsų grupelė buvo atmetusi įkvėpimo ieškojimą laidokavime ir panašiose išdaigose. Mūsų darbui atrama buvo liaudies menas. Gal būt, tas vieningas apsisprendimas siekti grynojo meno teikė mums ypatingo vieningumo ir kasdieniniam gyvenime. Kad ir toks pavyzdys. Teatras meno mokyklai į spektaklius skirdavo tam tikrą skaičių nemokamų bilietų, ir tam ryšiui tarp teatro ir meno mokyklos visą laiką vadovavo mūsų mažą grupę.

Paulius Augius

Malda (medžio raiziny)

lė. Mes įrodėm, kad dešimt nuošimčių vienminčių gali laimėti balsavimus. Ryšiams su teatru vyriausią seniūną rinkdavo visa mokykla, ir mes visada išrinkdavom vieną iš savųjų. O padarydavom taip. Prie rinkimus susirinkdavom ir sutardavom, kurį savųjų statysim kandidatą. Tą ir stengdavomės patį pirmą užrašyti. To negana, kiekvienas iš mūsų dar pasiūlydavo po savo kandidatą, už kurį ne negalvojo balsuoti. Kiti dar pasiūlydavo savo. Taip lentoje atsirada-

vo dvidešimt, kartais dar ir daugiau kandidatų. Kai reikėdavo balsuoti, mes visi balsuodavom už savąjį vieną, tai jau aštuoni balsai. Kiti balsai išsikirstydavo po visus kitus, o kai kurie, žinoma, pasisakydavo ir už mūsų, taip mūsų kandidatas ir sutardavom, kurį savųjų statysim kandidatą. Tą ir stengdavomės patį pirmą užrašyti. To negana, kiekvienas iš mūsų dar pasiūlydavo po savo kandidatą, už kurį ne negalvojo balsuoti. Kiti dar pasiūlydavo savo. Taip lentoje atsirada-

tas dvidešimt lietuvių kalbą ir, rodos, literatūrą. Mūsų paprašytas parinko po iliustruotą pasaką. (Tada aš jau buvau išėjęs iš grafikos, mokiausi pas Ušinską) Saulys, Kučas, Petravičius, Augius ir Ratas tas pasakas puikiai iliustravo ir įteikė švietimo ministerijai. Ten knyga išgulėjo kokią pusę metų, o gal ir dar ilgiau, tada atsieniė iš tenai, padavė Spaudos Fondui, ir tas išleido. Kita syki, bene kitais metais, nei iš šio, nei iš to sutarėm piešti (Nukelta 1 5 pusl.)

HOLD IT!

We have a savings plan for your financial future ... and you'll like saving with us. Ask your friends and neighbors about St. Anthony Savings!

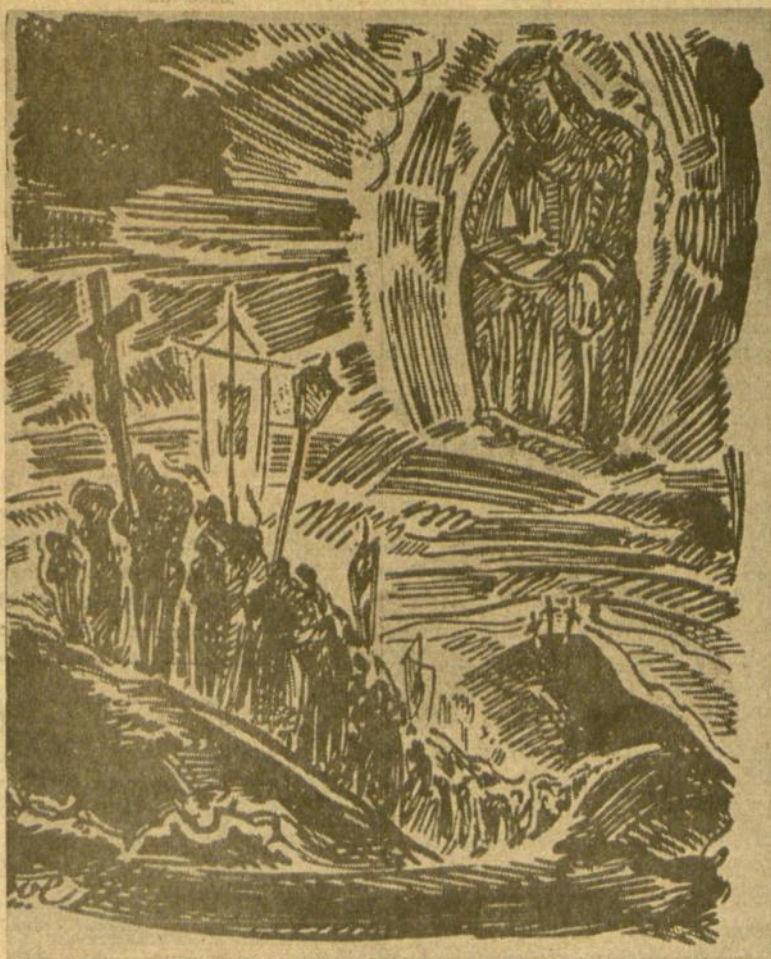
Annual Yield	Quarterly Yield	Monthly Yield	CLASSES OF SAVINGS:	Minimum Deposit	Per Centage
7.437	7.418	7.372	4 years CERTIFICATE of DEPOSITS	\$10,000.00	7 1/2%
7.354	7.160	7.118	4 years CERTIFICATE of DEPOSITS	\$ 5,000.00	7%
7.082	6.902	6.862	2 1/2 years CERTIFICATE of DEPOSITS	\$ 5,000.00	6 1/2%
6.812	6.644	6.608	2 years CERTIFICATE of DEPOSITS	\$ 5,000.00	6 1/4%
6.541	6.387	6.353	1 year CERTIFICATE of DEPOSITS	\$ 1,000.00	6 1/4%
5.396			PAID-UP SAVINGS PASSBOOK	\$ 100.00	5 1/4%
5.126			OPTIONAL SAVINGS PASSBOOK	\$ 10.00	5%

PAS MUS NE VISI DARBININKAI YRA LIETUVIAI, BET KIEKVJENAME SKYRIUJE GALIMA SUSIKALBĖTI LIETUVISKAI.

MEMBER F.S.I.C. WASHINGTON, D.C.

Saint Anthony Savings

1447 South 49th Court Cicero 60650
Telephone 656-6330 and 242-4395
JOSEPH F. GRIBASKAS, Vedėjas
Open Mon. 9-8, Tues.-Thurs. Fri. 9-5. Sat. 9-1; Closed Wed. & Sun.

K. Bradūno „Vilniaus varpų“ iliustracija

(Atkelta iš 4 pusl.)

plakatus, propaguoti turizmą Lietuvoje. Jie turėjo būti išskabinėti geležinkelio stotyse, svarbesnėse įstatyose. Padarėm visi. Ir aš pats padariau gal kokių trijų ar keturių spalvų. Kiek pamenu buvo kryžius, upeliai, medžiai. Viskas stilizuota, supaprastinta. Tuos plakatus iš mūsų, nebe pamenu kokia įstaiga, ministerija, ar sąjunga, nupirko ir pinigų užmokėjo, bet neišspausdino. Bent aš nepamenu, kad jie būtų buvę kada išspausdinti. Jūros Dievo metu Klaipėdą surengė pirmą formininkų parodą. Ten buvo ir grafikos ir tapybos. Mano paties irgi buvo pora darbų, darytų tempera. Paroda buvo surengta nuoslojio vietoj, mažoj gatvelėj, ir ją mažai kas tepastebėjo. Atėjo gal koks dvidešimt žmonių.

— Iš mūsų visų stipriausiai ant kojų stovėjo Petravičius. Jis dirbo pašte naktimis ir turėjo pastovaus pinigų, o kiti versdavomės atsitiktiniais darbais: viršeliai, plakatai, iliustracijos. Kai stengdavomės ne vienas nuo kito darbą pagriebti, bet darbai dalindavomės ir vienas kitą parekomenduodavom, tai šiaip taip vertėmės. Kartais vertėmės ir visiškai neblogai. Bet čia ne tai svarbu. Svarbu, kad ir iš tų pajamų dešimt ar dvidešimt procentų dėdavom į būrelio iždą, kad, kokiam nelaimės išitikus, turėtumėm šiek tiek atsargų. Kuris tuos pinigus valdė ir kiek jų buvome sudėję, šiandien nebežinau. Lietuvoje rašo, kad jais padėjome Petravičiui studijuoti Paryžiuje, bet man pačiam ta pusė visiškai išdilo iš galvos. Apskritai mūsų darbas nepriklausomai Lietuvoje smarkiau įsibėgėti nebuvo laiko, bet vis tiek ir per tą trumpą laiką formininkų iliustruotais darbais išleista tiek knygų, kiek ligi to laiko net ir svajota nebuvo.

— Kaip draugija formininkai neturėjo jokių intencijų didinti narių skaičių. Ir nedidino. Jeigu kas ir būtų norėjęs įsijungti, būtų turėjęs gauti visų narių pritarimą, nes ir šio atveju kiekvienas turėjo veto teisę. Ne vienas iš to būrelio ligi šios dienos nebuvo nei pašalintas, nei išstojo, tai ir mirusieji savotiškai tebeįtakomai nariais, nes jų darbai čia jiems tebeatstovauja. Pirmasis taip išėjo Saulys. Pirmą rusų vokiečių karo dieną bomba pataikė į jo namelį Telšiuose ir užmušė. Vėliau, jau čia, Vokietijoje, šaulio padarytą spragą norėta užlopyti Teleforu Valium, bet jis nebesutiko. Gal būtų dėl to, kad nuo organizavimosi pradžios buvo praėję daug laiko, o pats Valius priklausė vėlesnei meno mokyklos absolventų kartai, ir nebejautė su Forma intymesnį ryšį.

Su tuo žodžiu pasakojimas nutrūko. Alfonsas pakėlė taurelę, bet net ligi lūpų neprikėlęs pastatė atgal ir įsižiūrėjo į tolimiausią kambario kampą, lyg ten matytų amžinybės išsivysimą draugų procesiją. Žinoma, į jų vietą ateis kiti. Vieni kiek panašūs, kiti visiškai ki-

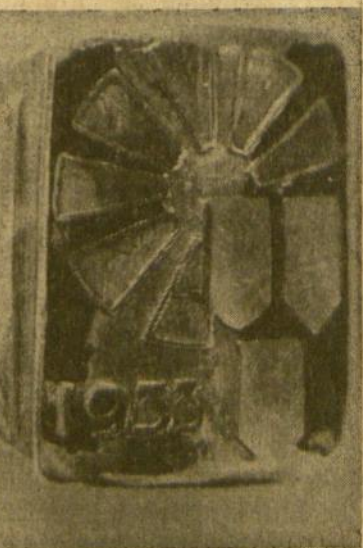
Vaclovas Ratas-Rataiskis

Malronio "Jūratės ir Kastyčio" iliustracija (medžio raižinyje)

tokie, bet nė vienas nebeatnės to stipraus visus rišančio sentimentų. Jis tyli, o man norisi spėti, kaip būtų ejęs toliau Formos ir formininkų raidos kelias, jeigu nebūtų atėjęs sugrįžimas, ne tik daugelį metų nutraukęs ne vieno kūrybinį darbą, bet ir visus išblaškęs po pasaulį. Iš likusių gyvų trys — Rudzinskis, Jankus ir Kučas, pasilikę Lietuvoje, vienas — Ratas-Rataiskis, atsidūrė Australijoje, keturi — Vilimas, Augius, Dargis ir Petravičius, nusėdo Amerikoje. Rato, Augiaus ir Vilimo gyvųjų tarpe nebėra, bet jų buvimą tebelidija jų darbai. Ir ne tik darbai. Jų palikimas, jų įtaka kartu su dar mūsų tarpe tebesančiais formininkais siekia daug toliau ir mūsų meno kultūros raidai daug reikšmingesni, negu gali kas greitomis pagalvoti. Štai vartome Lietuvoje leidžiamą "Pergalę" ir "Kultūros Baruose" sudėtus tikrai puikius grafikos darbus ir negalime atsistebėti, kiek juose dar yra didžiųjų formininkų braižo, formos supratimo ir estetiškos filosofijos bendrumo. Ir tai gerai. Tai tik parodo, kokį neišsenkamą šaltinį keli talentingi, nors dar ir labai jauni, nors dar ir meniška žali, vyrai atvėrė ne tik sau, bet ir ateinančiom kartom. O gal net ir kartų kartom. Ir pačiu laiku. Nes jeigu tas paskutinis laisvas dešimtmetis būtų pražiopsotas, jeigu jaunieji grafikai nebūtų sukilę prieš seną rusišką mokyklą, vargu ar būtų buvę kam prieš ją besukilti po keturiasdešimt penktųjų metų. Dabar yra. Ir ačiū Dievui! Gerai pradėta darba sunku sutrempti net ir burliokiškam batui. Bent ligi šiol jis to dar nepajėgė.

Keista. Pora valandų prabėgo nepastebimai. Ponia Alfonsienė atėina su pyragėliais ir kava. — O ko jums? Arbatos? — pažiūri nuostabiai besišypsantiom akim į mane. Ji žino, kad mėgstu kavą, bet taip pat žino, kad kava manęs kažin kodėl nemėgsta. Nejučia žvilgtelėję žemyn ir pastebiu, kad mu-

— Šiandien mėginsiu kavos, — pasakau. — Tikrai? — Tikriausiai. Ir kai šeiminiukė su nustebeimu pakėlė antakius aktyvyn, pridėjau: — Ne kiekvieną vakarą yra progos sugrįžti į tokius, ir po keturiasdešimt metų jaunus laikus. Kaip rytų bus tebūnie, bet šiandien su pasididžiavimu noriu pakelti tikros kavos puoduką už aną puikų, jauną formininkų spiečių.

"Formos" sambūrio narių žiedas

dviejų konjako taurelės tebėra nepalietos.

— Šiandien mėginsiu kavos, — pasakau.

— Tikrai?

— Tikriausiai.

Ir kai šeiminiukė su nustebeimu pakėlė antakius aktyvyn, pridėjau:

— Ne kiekvieną vakarą yra progos sugrįžti į tokius, ir po keturiasdešimt metų jaunus laikus. Kaip rytų bus tebūnie, bet šiandien su pasididžiavimu noriu pakelti tikros kavos puoduką už aną puikų, jauną formininkų spiečių.

Psicho-teologija

Vatikano II suvažiavimas pabrėžė reikala, kad religinėse studijose būtų atsižvelgiama į kitų mokslų pasiekimus laimėjimus. Jų tarpe žmogaus elgesio apsuprindimui turi nemažos reikšmės psichologija. Atsiranda vis daugiau ir literatūros toje dvasioje. Viena iš tokių knygų yra "Psychotheology" (išleido Paulist Press, Paramus, N.Y., 146 psl., 1 dol. 45 ct.). Jos autoriai E. Mark Stern ir Bert G. Marino pažymi, kad yra atėjęs laikas ieškoti žmonijos atsinaujinimo, sukuriant sintezę tarp psichologinių ir religinių dėsnių, tarp kurių anksčiau buvo manoma nedaug kas yra bendro, bet iš tikrųjų yra artimi, nes "tik pilnai save suprasdamas žmogus suvoks, kaip tikrai jis yra Dievo paveikslas". Mes turime būti atviri Dievo tiesos ir vidinio gyvenimo lobiams.

Autoriai pabrėžia, jog absoliučiai būtina, kad moderniam žmogui būtų atneštas naujas išvalgumas, išplaukias iš religijos ir psichologijos. Pabrėžiama, kad krikščionybės mintis tik tada triumfuos, kad ją meilei atiduos pirmenybę prieš jėgą, nuolankumui prieš ambicingumą, gi beatodairinis pastovumo gymimas gali būti surištas su pačios krikščionybės dvasios praradimu. Ypač perspėjama prieš nusilenkimą politiniam patogumui, leidžiant politiniams norams dominuoti prieš moralės reikalavimus.

Knygos autoriai vietomis ultra modernūs, psichoanalizei net atiduodami pirmenybę prieš tradicines tiesas, kietokai kritikuodami net ir krikščionybės vadovų liniją, bet, atrodo, tai daro nuosirdžiai ir ieškodami gero.

SEPTYNI SAULĖS PATEKĖJIMAI

Literatūros vakaras su poete Julija Švabaitė Los Angeles

Pristatydamas viešnią poetę iš Chicago, gruodžio 8 d. Sv. Kazimiero parapijos salėje poetas Bernardas Brazdžionis kalbėjo "Mes poetų tauta. Mažose tautose klausoma poeto balso".

Tą vakarą poeto-rašytojo balso išgirsti atėjo per 100 Los Angeles ir apylinkių lietuvių. Ar šiai judriai lietuviškai bendruomenei tai būtų pakankamai reprezentatyvus skaičius? Gal į šį klausimą ir neverta ieškoti atsakymo, o tik konstatuoti faktą ir pasidžiaugti, kad tolimoji lietuvių bendruomenė Amerikos Vakaruose turi veik pastovų literatūros mylėtojų kontingentą, kuris natūraliai jaučia lietuviškos kūrybos alkį ir jo patenkinti renka si literatūros vakarus, koncertus, meno parodas be didesnio raginimo. Su mažais svyravimais tuos pačius veidus čia matome, kai kasmet LFB organizuojamose literatūros vakaruose savo kūrybą čia skaitė svečiai rašytojai: Aistis, Baronas, Bradūnas, Kairys, Sadūnaitė, Vaičiulaitis ir šiemet Julija Švabaitė.

Poetė Julija Švabaitė į Los Angeles atvyko su graži literatūrinio kraičiu — dviem vos tik į knygų rinką išėjusiomis knygomis: poezijos rinkiniu "Septyni saulės patekėjimai" ir jaunimo skaitinių konkurse jūrų dėsnių patraukusia apysaka "Gabriuko užrašai". Jas abi literatūros vakaro publikai pristatė poetas Bernardas Brazdžionis. Išvalgus, išbaigtas ir įdomiai perteiktas Brazdžionio prozinis žodis buvo ne literatūros vakaro priedas, bet integralinė jo dalis. Ir klausytojai tą jo žodį taip ir priėmė.

Viešnią poetę, išėjusi scenon du kartus, patvirtino Brazdžionio literatūros analizės išvada:

"...Gal stipriausias viso rinkinio ciklas yra "Requiem mano draugams". Čia žodžio, minties ir jausmo sandara pasiekia aukščiausią kulminacijos laispnį. Mokyklos draugai (atnaminimų mozaika), kovotojai (kritę tėvynėje), mirę broliai ir seserys egzilyje, visi visi dabar anapus mirties", čia apdainuojami tokiais širdį spaudžiančiais vaizdais, kad ir žmogus ir gamta jungiasi į vieną sunkaus gedulo nuotaiką, kurios apogėjuje pragysta "juodais rūbais lakštingalos"...

Viešnią skaitė iš abiejų savo poezijos rinkinių: "Vynuogės ir kaktusai" ir "Septyni saulės patekėjimai". Nors antrajam išėjimui poetė buvo pažadėjusi linksmesnių posmų, tačiau klausytojas buvo labiau linkęs sutikti su kita Brazdžionio išvada:

"...iš po Julijos Švabaitės plunksnos ir tom paprastų paprasčiausiom temom (kasdienybė, virtuvė ir jos reikmenys) išsima šviri, gaudi, gili minties ir susimastymo kupina lyrika".

Klausydamas autorės deklamacimo, tarsi jauti laiko tėkmę ekskursijoje į praeitį, į ateitį, į tolimą kontinentą, į būties suvokimą.... Registruojami ne daiktai, matyti pro traukinio langą, bet išsakomi jausmai, išgyventi pačiame traukinyje, išgyventi ir niekad nepamiršti, nors garvežys negalėstingai ir negražinamai tempia vagonus iš stoties į stotį, ir vis viena kryptimi.

Ištrauką iš Švabaitės "Gabriuko užrašų" paskaitė aktorė Dalila Mackialienė. Fragmentų skaitymas veik visada nedėkingas ta prasme, kad neturi pilno išbaigtumo. Tačiau Mackialienės parinktas ir gražiai perduotas gabilukas visiems patiko.

Savo kūrybą šiame vakare taip pat skaitė rašytoja Alė Rūta ir poetas Pranas Visvydas. Alė Rūta dalyvius maloniai nutelkė ir įdomia tematika, ir elegantišku skaitymu. "Keturi vyrai ant vienos kojos" skirtinga novelės žanrai, tačiau dėl stipriai kondensuotos

medžiagos literatūriniai rėmai galėtų būti išplėsti, pačios autorės pripažinimu, iki romano. Pranas Visvydo, nuolatinio literatūros vakarų dalyvio, eilių lengva ir ramu klausytis, ypač jam pačiam deklamuojant. Rodos, kad poezijos esama ne tik jo eilėse, bet ir pačiame balse.

Kompozitorė Giedra Gudauskienė, pianistė Raimonda Apeitytė ir solistė Birutė Dabšienė atstovavo muzikinei literatūros vakaro daliai. B. Apeitytė paskambino trumpus ir įspūdingus Me trūkienės ir Dvariono kūrinis ir akompanavo solistei B. Dabšienei, kuri padainavo dvi G. Gudauskienės dainas, parašytas Julijos Švabaitės žodžiams. Ir taip keturių moterų kūrybinėje santalkoje pirmą kartą buvo atliktos dvi savo nuotaika ir kūrybinio polėkiu skirtingos dainos: tamsiatonė "Requiem mano draugams" ir žaismingesnė "Pirmasis pasimatymas", žodžių autorės originalia forma parašytas, nors jame ir prasimuša Salomėjos Nėries "be bažnyčios, be altorių" motyvas.

Viešniadienį teko daug "Gabriuko užrašų" ir anksčiau išėjusio rinkinio "Vynuogės ir kaktusai" autografuoti. Gaila, kad "Septyni saulės patekėjimai", autorės žodžiais, Los Angeles pasiekė "be marškinėlių": surinkti ir sulaužyti, bet nespėti įrišti.

"Septyni saulės patekėjimai" atkeliavo į septyntą kartą Los Angeles lietuvių Fronto Bičiulių organizuojamą literatūros vakarą. Tai įdomus ir simboliškas supoalimas. Šie literatūros vakarai pilna žodžio prasme yra tapę Pietinės Kalifornijos lietuvių adventinė tradicija ir išsivijęs kultūros istorijos daltmi. Vakaro organizatoriai, tur būt, septyntą kartą prisiėmė ir finansinius nepriteklis, tuo paryškindami sąjūdžio rezistencinį plotį: kovoti ne tik dėl valstybinės nepriklausomybės

Dalis literatūros vakaro programos dalyvių Los Angeles. Iš kairės į dešinę: Bernardas Brazdžionis, Julija Švabaitė-Gyllenė, aktorė Dalila Mackialienė ir Alė Rūta.

atstatymo, bet ir dėl lietuvių išsivijios tautinės gyvybės.

1974 metais prieš Kalėdas LFB Los Angeles sambūris organizuoja aštuntą literatūros vakarą.

J. KJ.

Iliados vertėjo mirties sukaktis

Vienas iš Iliados vertėjų buvo kun. Pranas Zadeikis, miręs 1933 m. gruodžio 6 d. Skuode. Šiemet suėjo 40 m. nuo jo mirties. Jis taip pat yra išvertęs K. Skirmunaitės knygą "Mindaugas". Išvertė ir Alnpekės kroniką, bet vertimas nebuvo išspausdintas. Suvažiavimo darbų I t. išspausdintas jo straipsnis apie Apuolės kasinėjimus.

Mokėsi Palangos ir Mintaujos gimnazijoje, Zemačių kunigų seminarijoje. Išventintas 1893 m. Darbavosi Kamajū, Breslavo, Pamežiuoko parapijoje, 1906 - 1909 buvo Sv. Kazimiero knygų leidimo dr-jos sekretorius. Bendradarbiavo daugelyje laikraščių, eilės religinių leidinių autorius. Buvo išleistas jo dvi knygos "Didžiojo karo užrašai".

MIRĖ BUVĖS POPIEŽIAUS ASTRONOMAS

Mokslininkas kun. V. J. Miller, S.J., buvęs popiežiaus astronomas Vatikane, o vėliau astronomas Fordhamo universitete, mirė New Yorke širdies ataka, turėdamas 69 m. amžiaus. Jis žinomas teleskopų žvaigždžių tyrimais. Yra padaręs apie 2,500 žvaigždžių nuotraukų, kurių kiekvienoje yra daugiau kaip po 600,000 žvaigždžių.

ABITŲ MUZIEJUS

Norwich, Anglijoje, Pilies muziejus pradėjo sudarinėti prieš Vatikano II suvažiavimą naudotų vienuolynų abitų rinkinį.

FLORIDA KVIEČIA

Sustokite Floridoje šiuose lietuviškuose vasarvietėse:

NORWYN APTS., 126 OCEAN DR. MIAMI BEACH, FLA. 33139 arba

TOWN & SURF APTS., 9024 Collins Ave. SURFSIDE, FLA. 33154

Telefonas vakarais 672-1903

A. TVERAS LAIKRODŽIAI IR BRANGENYBES

Pardavimas ir tašymas

2646 W. 69th St.,

Tel. R.Epublic 7-1941

Philomena Says

CHICAGO SAVINGS IS NOW PAYING

5.39%	5.92%	6.003%
Annual Yield on 5 1/2% Passbook Accounts Daily Interest	Annual Yield on 5 3/4% 90-Day Notice Accounts \$100 Minimum	Annual Yield on 5 1/2% 90-Day Savings Certificate \$1,000 Minimum
6.81%	7.08%	7.35%
Annual Yield on 6 1/2% One Year Savings Certificate \$1,000 Minimum	Annual Yield on 6 3/4% 30-Month Savings Certificate \$5,000 Minimum	Annual Yield on 7.00% Four Year Savings Certificate \$1,000 Minimum

7 1/4%

on Four Year Savings Certificate \$10,000 Minimum

6.727%

Annual Yield

For 49 years, savers at near-\$100 million Chicago Savings have become accustomed to the highest rates permitted by law. It is possible to offer the above yield where earnings remain undisturbed and are compounded for a year or more.

CHICAGO savings and loan association

6245 south western avenue - 476-7575

Passbook Savings Earn From Day of Deposit to Day of Withdrawal

CRANE SAVINGS AND LOAN ASSOCIATION
B. R. PIETKIEWICZ, Prez.

2555 West 47th Street Tel. LA 3-1083
PLENTY OF FREE PARKING SPACE

7%	6 1/2%	5 1/4%
Mokamas už 4 m. sertifikatus. Minimum \$5,000	Mokamas už 1 m. investavimo sąskaitas. Minimum \$1,000	Mokamas už 5 v. r. iki 5 v. v. Trečiad: uždarėta. 9 v. r. iki 9 v. v.

PINIGAI ĮNEŠTI IKI 15 D. PELNO NUOSIMCIUS NUO 1 D. Didindami mokami kas 3 mėnesiai.

ANTRAD. IR PENKTAD. 9 v. r. iki 12 v. d. PIRMAD. IR KETVIRTAD.

Nauji leidiniai

• Konstantinas Jablonskis, **LIETUVIŲ KULTŪRA IR JOS VEIKEJAI**. Lietuvos Mokslų akademijos istorijos institutas, Sudarė Vytautas Merkys. Redagavo Juozas Junginis. Išleido leidykla "Mintis" 1973 m. Vilniuje. Knyga 424 psl.

Leidinio pratarė, be kita ko, sakoma: "Šiuo Lietuvos Mokslų akademijos akademiko Konstantino Jablonskio (1892-1960) darbu iš Lietuvos kultūros istorijos rinkinių norima pagerbti jo aštuoniasdešimties metų gimimo sukaktį ir pateikti nemažą pluoštą medžiagos, labai reikalingos istorikams ir filologams. Čia dedamų dalykų išliekamąją mokslinę vertę sudaro tai, kad bet kuris originalus teiginys remiamas archyviniais šaltiniais, jų ištraukomis, kurios drauge su interpretacija sudaro svarbią šaltinių mokslo dalį".

Tokių užmojų ir tokių kriterijų laikantis, knygon sudėti K. Jablonskio straipsniai, liečiantys šių Lietuvos istorijoje žinomų žmonių portretus, jų veiklą bei aplinką. Martyno Mažvydo, Stanislovo Rapalio, Abromo Kulviečio, Motiejaus Strijkovskio, Mikalojaus Daukšos, Merklio Petkevičiaus, Saliamono Slavofinsko, Stepono Jaugelio - Telegos, Jono Goštauto. Atskirame straipsnyje plačiai rašoma apie lietuvių kalbos naudojimą viešajame gyvenime Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės amžiuose. Labai intriguojantys raštai apie senąją Vilniaus akademiją, apie vėlesnį universitetą, apie 16 šimtmečio Albrecho Goštauto biblioteką. Materialinė kultūra ir papročius liečia straipsniai apie švediškos geležies prekes Lietuvoje XVI-XVII amž., apie XVI amžiaus ūkininkų alaus apeigas, apie ano meto žmonių ir vaikų teismus ir kt.

Leidinyje ir savo temomis ir kruopščiu jų nagrinėjimu yra tikras mūsų kultūrinės praeities turtų aruodas.

ATSIŪSTA PAMINėti

• SVIETIMO GAIRĖS, 1973 m. Nr. 9 (13). Lietuviškojo ugdymo žurnalas mokyklai ir šeimai. Leidžia JAV LB švietimo

Filmų įvairumai

STASĖ SEMENIENE

Pirmoji meilė, pirmasis bučkis ekrane

Dūstame ir pradame ieškoti užtvankos pornografiniam antplūdžiui sustabdyti. Baigiame užtrokšti po akipiešišku anatominiu vulgarumu, kai siela šaukiasi dvasinio prisikėlimo.

Po baisaus nuosmūgio tegalima tikėtis tik talentų deriaus, po visiško materijos ir šėtono garbinimo — tik gilaus pasukimo į dvasingumą.

"JEREMY" atėjo į ekraninį purvą, kaip šviesus pragiedrulis. Tai švelnus filmelis apie brentančių jaunuolių meilę, kuris New Yorke sukėlė furorą.

Rūstieji kritikai nemalonėjo atkreipti dėmesio į jį (juk tai nėra "Paskutinis tango Paryžiuje su Marlonu Brando"). Modernieji ciniškai lengva ranka šį filmą nustūmė į šalį, kaip nereikšmingą dalyką.

Tačiau publika, toji "voxx dei" filmą įsidėmė ir pakėlė jį į "Love Story" pasisekimo aukštybes.

O tas filmas vertas dėmesio, ne vien dėl to, kad jis yra "švarus", bet kad ir labai gerai pastatytas. Žavus paprastumas, realus pasakojimas veda mus (dažnai mūsų pačių pergyventų) jaunuolių meilės taku: pirmasis nekalts susižvelgimas, pirmasis pasimatymas, pirmasis bučkis, pirmas neįrašus suartėjimas ir net, pagaliau, pirmoji didžioji krizė. Ir pasibaigęs filmas palieka — lyg kabėti ore, o tuo pačiu pra-

taryba. Redaguoja Petras Maldeikis, 2615 N. 39th St., Phoenix, Arizona 85008. Administruoja Stasys Rudys, 415 Plum St., Michigan City, Ind. 46361. Žurnalo mecenatas — Lietuvių fondas. Žurnalas išeina du kartus per metus. Metinė prenumerata 3 dol.

• **VARPAS**, 1973 m. Nr. 12. Žurnalas tautos bei žmogaus laisvei, tautinei kultūrai ir lietuvių. Redaguoja Antanas Kučys, 9032 Utica, Evergreen Park, Ill. 60642. Administruoja Titas Briškaitis, 1214 N. 16 Ave., Melrose Park, Ill. 60160. Žurnalą leidžia Varpininkų filiterių draugija.

• **THE JUOZAS ZILEVICIUS LIBRARY OF LITHUANIAN MUSICOLOGY**. Prof. Juozas Zilevičius, L. M. Translated by prof. Leonardas J. Šimutis, Ph. D. Published by J. Zilevičius Library of Lithuanian Musicology, 2345 West 56th St., Chicago, Ill. 60636.

• **LIETUVOS DIDŽIOSIOS KUNIGAİKSTIENĖS BIRUTĖS KARIŲ SEIMŲ MOTERŲ DRAUGIJOS DVIDĖSIMTMEČIS. 1951 - 1971**. Redakcinė komisija: Marta Babickienė ir Zuzana Juskevičienė. Išleido Lietuvos Didžiosios Kunigaikštienės Birutės draugijos centrinė valdyba Chicagoje 1973 m. Spaudė M. Morkūno spaustuvė. Tiražas 500 egz. Leidinys didelio formato, iliustruotas, 112 psl.

• **LAISKAI LIETUVIAMS**, 1973 m. gruodžio mėn. Nr. 11. Religinės ir tautinės kultūros žurnalas. Leidžia lietuviai jėzuitai. Redaguoja Juozas Vaišnys, S. J. Administruoja Petras Kleintotas, S. J. Redakcijos ir administracijos adresas: 2345 W. 56th St. Chicago, Ill. 60636. Metinė prenumerata \$5.00.

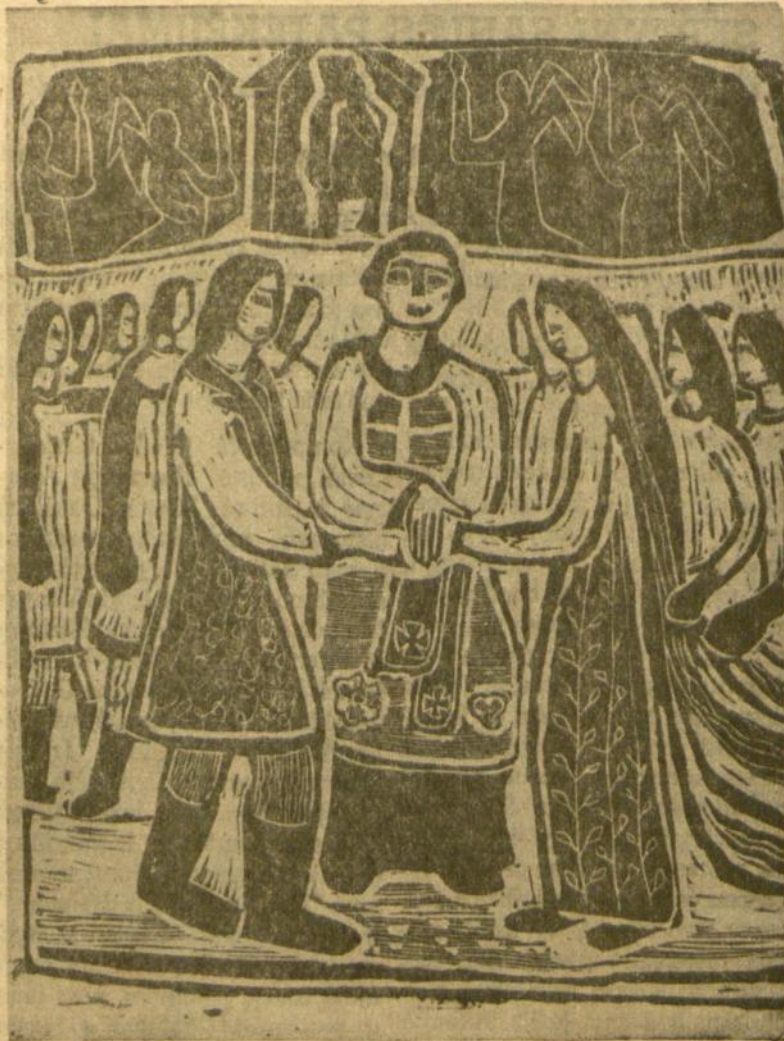
• **PASAULIO LIETUVIS**, 1973 m. lapkričio - gruodžio mėn. Nr. 1/66. Leidžia Pasaulio lietuvių bendruomenės valdyba. Redaguoja Stasys Barzdukas, 18308 Hiller Ave., Cleveland, Ohio 44119. Administruoja Stasys Džiugas, 7240 So. Mozart St., Chicago, Ill. 60629. Prenumerata: \$3.00 metams.

veria lengvai duris tęsiniai — kitam maloniam filmui ta pačia tema, lyg antrai romano daliai.

Jeremy — šešiolikinis žydukas, gabus, bet molio Motiejus, nors ir labai talentingas. Jis puikiai groja čelo. Jis romantikas — daug svajoja. O kai pamato Susan, jaunutę šokėją Manhattan mokykloje — jo galvelė susisuka.

O Zuzanėlė švelnutė ir krikščionė — ne žydaitė, švelnia žypsena besipuošianti. Kai Jeremy nusikrato drovumą ir pakviečia ją į pasimatymą, jis ją ir pavašina ir pagirdo (kad ir coca cola), na ir priedo — pabučiuoja. Žodžiu, pirmoji meilė kyla, barometro gyvsidabrio greitu. Greitai peržengiamos kikenimo ir žaidimų ribos ir prieinama prie kritiškosios briaunos. Tačiau ir toji "pavojingoji" scena yra tikrai kaip geriausias nuosėdžiai atviras išsikimimo pavyzdys. Turėtume būti dvasiniai susenę bei surambėję, kad tai pasmerktume (filmas klasifikuotas G — visiems, o katalikų padomo kriterijus yra — suaugusiems, greičiausia dėl minimos scenos).

Abu aktoriai pagauna žiūrovus ir priverčia juos pačius pamilti. Nes jie atrodo, lyg tikrai būtų įsimylėję. Pats filmas irgi spraudžiasi širdin, nes jis neperdėtas, labai gyvenimiškas. Jeremy (Robby Benson) ir Susan (Glynnis O'Connor) savo vaidmenyse puikiai perdavė drovius, kuklius jaunuolius, atskleidžiančius meilę ir kylantį atsivėrimą vienas kitam.

Viktoras Petravičius

Vestuvės (medžio raižinys)

Atrodo, ir plačioji visuomenė, pasiūgusi kažko šviesesnio po ekraninio šlamšto, nori įtikėti į meilę, nekaltumą ir beveik dvasinį žavumą tu puikių ir gražių jaunuolių.

Ir taip toji jų meilė, kaip šviesūs iš šilto saulės spinduliai, paliečia ir atgaivina nuvargusį, poilsio ieškančią žiūrovą.

Trigubas aidas

"TRIPLE ECHO" spalvotasis filmas atsiveria svajingai su plačią (lyg Lietuvos!) laukų vaizdais, vystosi pamažu, atidžiai bei pastebiai, o kartu ir įtikinančiai ir staugia — bam — nukrypsta į šuntakius verkšlingiausios melodramos!

Filmas susuktas Anglijoje apie tą kraštą karo metu. Ūkyje ne visai sėkmingai šeimininkauja Alice (Glenda Jackson), jos vyrui esant belaisviu Japonijoje. Vieną saulėtą dieną jaunas kareivis (Brian Deacon) paklysta jos laukuose. Ji pasikviečia jį arbatai.

Jiedu susidraugauja, nors ir droviai. Jis sugrįžta pas ją kitą dieną.

FLORIDA - DAYTONA BEACH SEASCAPE BEACH MOTEL

Idealus klimatas, ideali vietovė. Centre visų Floridos įdomybių. Geriausia vieta praleisti atostogas arba įsigyti žemės ir namus ateičiai.

Kviečiame aplankyti ir rašyti: SEASCAPE MOTEL, Ad. Andriulis, 3321 S. Atlantic Ave., Daytona Beach, Fla. — 32018.

Tel. 904-767-1372

WAGNER & SONS

Typewriters, Adding Machines & Checkwriters

Nuomėja — Parduoda — Taiso NAUJOS NAUDOTOS

Virš 50m. patikimas patarnavimas

5610 South Pulaski Road

Phone — 581-4111

KONCERTINĖS YPATINGAS GITARAS IR KANKLES

DARO PAGAL UŽSAKYMĄ IR TAIŠO STYGINIUS MUZIKOS INSTRUMENTUS

KVIRINAS RUNIMAS

4914 W. Cermak Rd.

CICERO, ILL. 60650

Tel. — 652 - 3200

gi labai vykusios ir pritaikytos dviejų asmenų besivystančių ūpi atvaizduoti, kad ir tikėtasi gilesnio filmo.

Kareivis virsta dezertyru ir apsigyvena ūky. Alice apvelka jį moteriškais drabužiais ir vadina savo seserimi, atvykusia jos aplankyti. Stambus tankstas - seržantas (Oliver Reed) per manevrus įvažiuoja į daržą ir pradeda melnikautis "seseriai".

O įsimylėjusių reikalai ūky pašijo — prasideda barniai. Ir "sesuo" daug gražesnė už Alice. Jis tuščiai didžiūojasi tuo, o Alice tyčiojasi. Žodžiu — prasideda pragaras. Pakviesta į kareivines Kalėdų baliui, "sesuo" išeina su seržantu.

Sokiuose paaiškėjo, kad "sesuo" yra pabėgęs kareivis. Dabar filmas rieda pakalinėn vien greittumu, kaip neįtikinama melodrama.

O kai Alice nušaukia kareivį, žiūrovams bando statyti klausimą, jog tur būt, ir režisierius nebesuvokė, ką daryti su sujunkta situacija ir ieškojo išeities. Tikrai režisierius nesuprato, kaip ir žiūrovai, ir ką ji šovė: į seržantą, kareivį, ir kodėl?

Filmas buvo rodytas Chicago filmų festivaly. Tik suaugusiems — su rezervais. Gaila Glendos Jackson — rimtos, talentingos (kad ir ne gražios) aktorės gabumų, taip nevertai draskomų blankiame filme.

ANTISUBVERSYVINIS SEMINARAS

Chicagoje, La Salle viešbuty (La Salle ir Madison gatvių kampas) vasario 16 - 18 dienomis ruošiamas trijų dienų antisubversyvinis seminaras, aiškinant apie komunistų ir kitų radikalų pastangas įsigalėti krašte. Paskaitas laikys Schwarz, Philbrick, Schaffly, Evans, aiškindami komuniz-

mo kėslus, pasakodami, ką jie patys patyrė, būdami komunistų sąjūdyje ir atsimė, kai pamatė jų klastas; bus aiškinamas anarhizmas, naujosios kairės sąjūdis. Bus rodomi filmai. Už naudojimąsi kursais yra mažas mokestis, bet studentams, mokytojams, policininkams ir dvasininkams yra duodamos stipendijos apmokėti už paskaitas ir viešbutį — iki 50 dol. Registruojamasi adresu: Chicago Antisubversive Seminar, Post Office Box 890, Long Beach, Calif. 90801.

REDAKTORIUS TAPO DIAKONU

Laikraščio "Texas Catholic" redaktorius R. Gordon įšventintas diakonu. Jis baigęs žurnalistikos studijas Southern Methodist universitete, o magistro laipsnį religi-

nėje pedagogikoje gavęs Dallas universitete.

ROOSEVELT PICTURE FRAME COMPANY

Manufacturers

Rankomis išpauštyti paveikslų rėmai, pritaikinti paveikslams ir skelbimams, rėmai — metalu aplieti rėmai.

2400 So., Oakley Ave., Chicago Tel. Virginia 7-7258 - 59

McKEY & POAGUE

Real Estate INSURANCE Management

Visų rūšių draudimai žemiausiomis kainomis. Mes atstovaujame geriausias kompanijas. Pasitikrinkite. Informacijai kreiptis į

EDWARD PAUKŠTIS

3145 W. 63rd St. - HEMlock 4-4300

SNIP 'N CURL by JO

2756 WEST 63rd STREET

Specializing in Tinting, Hair Cutting & High Styling

Come in or phone for appointment:

RE 7-9125 or RE 7-9126. Ask for JO.

It's always Standard savings time at Standard Federal Savings. And it's been that way since 1909. We believe that anything can be yours if you save for it.

With our Six Savings Plans, your money will grow with the highest interest rates we can offer.

What's more, there's a certain satisfaction to saving a satisfaction you'll feel even after your goal is met.

7½% YEARLY CERTIFICATE ACCOUNTS* \$5,000 Or More 4 Year Maturity YIELD INCREASES TO 7.90% on interest accumulated for 1 yr.

7% YEARLY CERTIFICATE ACCOUNTS* \$1,000 Or More 4 Year Maturity YIELD INCREASES TO 7.35% on interest accumulated for 1 yr.

6¾% YEARLY CERTIFICATE ACCOUNTS* \$1,000 Or More 30 Month Maturity YIELD INCREASES TO 7.08% on interest accumulated for 1 yr.

6½% YEARLY CERTIFICATE ACCOUNTS* \$1,000 Or More 1 Year Maturity YIELD INCREASES TO 6.81% on interest accumulated for 1 yr.

5¾% YEARLY CERTIFICATE ACCOUNTS* \$1,000 Or More 90 Day Maturity YIELD INCREASES TO 6.00% on interest accumulated for 1 yr.

5¼% YEARLY PASSBOOK SAVINGS Interest Paid to the Date of Withdrawal YIELD INCREASES TO 5.39% on interest accumulated for 1 yr.

*A substantial interest penalty is required for early withdrawal.

4192 Archer Avenue (at Sacramento) Chicago, Illinois 60632 - 847-1140

Kultūrinė kronika

Varnių vyskupija JAV mokslo žurnale

Žurnalas "The Jurist", kurį leidžia Katalikų universitetas Washingtone ir kuris skaitas bažnytinių teisių studijoms, savo 1973 m. 3 nr. įdėjo dokumentuotą kun. W. Wolkovich straipsnį, kuriame atkreipiamas dėmesys, kad kai kurios antrojo Vatikano suvažiavimo iškeltos idėjos, kaip pvz. vyskupų kolegialumo, jau prieš penketą šimtmečių buvo pasireiškusios santykiuose su Lietuva. Vienas toks atsitikimas tai įsteigimas Medininkų, vėliau pavadintos Varnių, vyskupijos. Ji buvo įsteigta ne popiežiaus, o Konstancos visuotinio Bažnyčios susirinkimo. Tuo laiku buvo vadinamasis bažnytinis interesum, kada ginčijamas popiežius Jonas XXIII 1415 m. kovo 21 d. pasitraukė iš Konstancos suvažiavimo, o naujas popiežius Martynas V tebuvo išrinktas 1417 m. lapkr. 11 d. Tuo laikotarpiu — 1415 m. lapkr. 28 d. j. Konstancos susirinkimą atvyko naujai pakrikštytų žemaičių delegacija iš 60 asmenų ir labai aiškiai išdėstė Lietuvos reikalus ir kryžiuočių skriaudas. Žemaičių buvo taip paveiktas kard. Ragusa, kad pats su palydovais išvyko į Žemaitiją krikštyti dar pasilikusių pagonių, tačiau kryžiuočiai pakeliui jį sulaukė ir neleido Lietuvos pasiekti. Kryžiuočiai susilaukė Bažnyčios pasmerkimo už savo darbus. Medininkų vyskupija buvo įsteigta 1417 m. spalio 23 d., vėliau popiežius Martynas V ją patvirtino savo bule 1421 m. rugs. 11 d.

Vytautas Ignas

Medžio raižinys (iš parodos Bowling Green, Ohio valstybiname universitete)

Vytauto Igno paroda Ohio universitete

Bowling Green Ohio valstybiname universitete gruodžio mėnesį vyko žymaus mūsų dailininko Vytauto Igno grafikos darbų paroda, čia suorganizuota universitete profesoraujančios Lindos Alsen rūpesčiu. Parodoje buvo išstatyti V. Igno medžio ir lino raižiniai. Daug žmonių parodą lankė ir labai gražiai apie ją atsiliepė. Universiteto laikraštisje atspausdintoje recenzijoje iškeliama Vytauto Igno kūrybos ryšys su lietuviškuoju liaudies menu, dailininkui tačiau raižinių neparandant savos individualybės ir moderniojo meno bruožų.

Lietuvių ir baltų literatūros Stockholmo universitete

Prof. A. Matulis, The University of Wisconsin, Stockholmo universiteto, slavistikos instituto baltų kalbos skyriaus pakviestas, skaitė š. m. lapkričio 26 d. dvi paskaitas: "The Baltic Influences in the German and Slavic Modern Literature" ir "The Lithuanian Literature in America". Algirdas Landsbergis: A Playwright". Po paskaitų prof. Matulis viešėjo Lingių seime, kur be jo buvo dar pakviesti prof. V. Ruke-Dravina, vadovaujanti baltų kalbų skyriui Stockholmo univ., ir Kanados ambasados Stockholme patarėjas V. Meilus su žmona.

PASKAITOS APIE LIETUVIŲ LAUDIES DAINAS SVEDJOS UNIVERSITETE

J. Lingis, Stockholmo univ. lektorius, š. m. rudens semestre skaito ciklą paskaitų apie lietuvių liaudies dainų poetiką.

SENOSIOS LIETUVIŲ LITERATūros APŽVALGA IŠLEISTA SVEDISKAI

Stockholmo universiteto slavistikos instituto baltų kalbų skyrius išleido iliustruotą J. Lingio senosios lietuvių literatūros apžvalgą — "Kompendium i äldre litauisk litteratur". Antoris yra suplanavęs parašyti ir naujosios lietuvių literatūros apžvalgą, bet Stockholmo universitetui yra sunku gauti lėšų tokiam darbui.

AUKA KATALIKISKAM AUKLĖJIMUI

Finansiniai sunkumai Aquino auklėsenoje mokykloje Cascade, Iowa buvo tokie dideli, kad buvo pranešta, jog mokykla pabaigoje mokslo metų uždarys. Tačiau atsirado geradarys, kuris paaukojo 100.000 dol ir pažadėjo per ketverius sekančius metus po tiek pat aukoti, kad mokykla išsilaikytų. Pavardės neduodamas skelbti, jis pareiškė tas aukas daras, būdamas dėkingas už tai, ką jam davė katalikiškas auklėjimas.

MENŲ TARYBOS POSEDIS

Illinois menų taryba vasario 20 d. šaukia posėdį, kuris įvyks Illinois universiteto patalpose ir kuris paskirstys valstybos paramą komunikacijos priemonėms, muzikai, baletui, literatūrai, filmams, teatrui ir vaizdiniam menui.

MIRĖ NOBELIO LAUREATE

Dr. Frieda S. Robsch-Robins, kuri su kitais dviem Rochesterio universiteto profesorais 1934 m. buvo laimėjusi Nobelio medicinos premiją už anemijos priežasčių tyrimus, mirė Tucson, Ariz.

A. PLATERIUI 60 METŲ

Žinomų Lietuvos grafų Platerių giminės Aleksandras Plateris gruodžio 20 d. sulaukė 60 m. amžiaus. Gimęs Švėkšne, ten ėjo gimnazijos mokslą. Teisę studijavo Vyt. Did. universitete Kaune, gilinai Vienos universitete ir išėjo sociologijos kursą Chicagos universitete, gaudamas magistro laipsnį už studiją apie lietuvių intelektualų įsikūrimą Chicagoje.

Dėstė teisę Kauno ir Vilniaus universitetuose bei buvo asistentu Chicagos universitete. Nuo 1958 m. dirba demografijos srityje JAV gyventojų statistikos įstaigoje Washingtone. Veiklus skautuose, buvo Lietuvių profesorių, lietuvių teisininkų valdybų narys. Bendradarbis įvairių žurnalų ir laikraščių. Atskiru leidiniu išspausdinta Teisiniai Iivonijos ir Kuršo santykiai su Lietuva XIV - XVII šimtm.

PRIEŠ 50 M. MIRĖ EIFELIS

Prancūzų inžinierius Aleksandras Gustavas Eifelis, pastatęs daug tiltų, viadukų ir garsų jį Eifelio bokštą, mirė 1923 m. gruodžio 23 d., taigi šiemet suėina 50 m. nuo jo mirties. Jis taip pat vykdė aerodinamikos tyrimus, 1912 m. įrengė pirmą pasaulijje aerodinamikos laboratoriją, kurią vėliau paaukojo valstybei.

MOTERS VAIDMUO VISUOMENĖJE

Kanados vyskupai sudarė specialų komitetą studijuoti moters vaidmenį Bažnyčioje ir visuomenėje.

FRANK'S TV and RADIO, INC.

3240 SO. HALSTED STREET TEL. CA 5-7252
DIDELIS PASIRINKIMAS ĮVAIRIAUSIŲ TELEVIZIŲ, RADIO IR STEREO APARATŲ PARDAVIMAS IR TAISYMAS.
SPALVOTOS TELEVIZIŲ APARATŲ

FREE GIFTS TO SAVERS

Beautiful 16-pc. dish set for saving at St. Anthony!

Open a savings account for \$500.00 dollars or more, or add that amount to your present account and receive your free gift. Offer expires January 10th.

Earn the highest rate on certificates!

MEMBER F.S.I.C. WASHINGTON, D.C.

Saint Anthony Savings

1447 South 49th Court Cicero 60650

Telephone 656-6330 and 242-4395

"You are in better hands with us"

Open Mon. 9-8, Tues.-Thurs. Fri. 9-5, Sat. 9-1; Closed Wed. & Sun.

PREL. L. GIŽINSKUI 80 M

Spaudos bendradarbis ir pedagogas prel. Leonardas Gižinskas sulaukia 80 m. amžiaus. Gimęs 1893. XII 30 (nauju kal. 1894) Mitasiūnų k., Subačiaus valsč., Panevėžio apskr. Mokėsi Maskvos vid. mokykloje, Kauno kun. seminarijoje. Įšventintas kunigu 1917 m. Vikaravo Naujamiesty, kapelionavo Jurbarko, Kupiškio gimn., Daukanto mok. seminarijoje Kaune, Rokiškio gimn. Miuncheno gimn. dėstė lotynų ir vokiečių kalbas. Teologijos studijas apvainikavęs licenciatu laipsniu. Yra parašęs daug straipsnių įvairiuose lietuvių laikraščiuose ir žurnaluose, atskirai išleista: Dievo Tiesos krislės tautų religijoje, Palyginamoji religijų istorija, Amerikoje klebonavo Farmingtone, W. V. Pasitraukęs pensijon, dabar gyvena Detroito.

APIE SPAUDOS ETIKĄ

Vincas Rastenis, buvęs Lietuvių žurnalistų sąjungos pirmninkas, žurnalistikos vadovėliui parašė išsamų straipsnį apie spaudos etiką.

IS MODELINIŲ NAMŲ BALDAI 30% IŠ 50% NUOLAIDA

Galima pirkti dalimis ir išmokėtina! SOUTHWEST FURNITURE CO. 6200 S. Western — Tel. GR 6-4421

GĖLĖS BEVERLY HILLS GELINYČIA

Vestuvėms, banketams, laidotuviams ir kitokioms progoms 2443 W. 63rd St., Chicago, Illinois TEL.: PR 8-0833 — PR 8-0834

Jis pajudino žemę

(Atkelta iš 2 pusl.)

Kiekvienam aišku, kad žemė ne tik sukasi aplink savo ašį, aplink žemę, bet ir saulės tempiama voki ir nutapyti mums nuostabūs aplink Paukščių Tako blizgią komplikotą ir abstraktų centrą ir drauge su visu Paukščių Tako universu noturomą.

Nuo 1914 Metų

Midland Savings aptar naują taupymo ir namų paskolų reikalais visas mūsų apylinkes. Deklamė Jums už mums parodytą pasitikėjimą. Mes norėtum būti Jums naudingi ir ateityje.

Sąskaitos apdraustos iki \$20,000.00

AND LOAN ASSN. 4040 ARCHER AVENUE CHICAGO, ILL. 60632 Phone 254-4470

5 1/4 % All accounts compounded daily — Passbook Savings paid quarterly.

7 1/2 % 4 Years Savings Certificates (Minimum \$5,000)

PETKUS MARQUETTE FUNERAL HOME

— TEVAS IR SŪNUS —
TRYNS MODERNISKOS KOPLYČIOS
2533 West 71st St. Telef. GROvenhill 6-2345-4
1410 S. 50th Ave., Cicero TOWNhall 3-2108-09
AIKSTĖ AUTOMOBILIAMS STATYTI

Laidotuvių Direktorai MAŽEIK & EVANS

6845 SOUTH WESTERN AVENUE
TRYNS MODERNISKOS AIR-CONDITIONED KOPLYČIOS MASINOMS VIETA
REpublic 7-8600 REpublic 7-8601

EUDEIKIS DOVYDAS P. GAIDAS — GERALDAS F. DAIMID

Laidotuvių Direktorai TRYNS MODERNISKOS KOPLYČIOS
4330 South California Avenue Telefonai: LA 3-0440 ir LA 3-9852
4605-07 South Hermitage Avenue Telefonas YArds 7-1741-2

LAI DOTUVIŲ DIREKTORIAI

Lietuvių Laidotuvių Direktorių Asociacijos Narių
ANTANAS M. PHILLIPS 3307 S. LITUANICA AVE. Tel. YArds 7-3401
STEPONAS C. LACK (LACKAWICZ) IR SŪNOS 2314 W. 23rd PLACE Tel. Virginia 7-6672
2424 W. 69th STREET Tel. REpublic 7-1213
11028 Southwest Highway, Palos Hills, Ill. Tel. 974-4410
PETRAS BIELIONAS 4348 S. CALIFORNIA AVE. Tel. LAfayette 8-3572
POVILAS J. RIDIKAS 3354 S. HALSTED STREET Tel. YArds 7-1911
JURGIS F. RUDMIN 3319 S. LITUANICA AVE. Tel. YArds 7-1138-39
VASAITIS — BUTKUS 1446 S. 50th AVE., CICERO, ILL. Tel. Olympic 2-1005

Caravaggio sukaktis

SAULĖ JAUTOKAITĖ

Šiemet sueina keturių šimtų metų sukaktis nuo 17-tojo amžiaus dailininko Caravaggio gimimo. Šis dailininkas padarė Europos mene tokį lūžį, kuris tebajaučiamas iki šių dienų.

Nėra daug žinoma net paties dailininko biografinių bruožų. Nėra net žinoma jo tikroji pavardė. Vienur ji rašoma Michelangelo Merisi, kitur Merigi, o kadangi jis buvo gimęs mažame Lombardijos miestelyje Caravaggio, todėl jis pasiliko dailės istorijoje geriausiai žinomas kaip Caravaggio — gimimo vietovės vardu. Nėra tiksliai žinomi jo gimimo ir mirties metai, bet dauguma meno istorikų jo gyvenimui priskiria 1573 - 1610 metus.

Caravaggio, gal būt, nebūtų užėmęs dailės istorijoje tokios svarbios vietos, jeigu jis nebūtų įnešęs naujų idėjų į ano meto meninę išraišką bei jos techniką. Kiekvienas kūrėjas (dailėje, muzikoje, literatūroje) užima svarbią vietą tik tada, kada jis papildo tuometinį kūrybos stilių kuo nors nauju, ko prieš dar nebuvo niekieno atskleista, išbandyta.

Caravaggio, kaip ir daugelis renesanso laikų menininkų, savo dailės „studijas“ pradėjo, betar naudamas kitam menininkui. Jis pradėjo nuo dažų ir platerio maišymo iki savo šeimininko meno kūrinių stebėjimo. Tačiau jo mokymosi laikas buvo trumpas, nes jis nenorėjo būti priklausomas nuo kito, bet norėjo savarankiškai užsidirbti sau pragyvenimą. Pradžioje jie piešė buitines vaizdus, natūrmortus, mitologines scenas, jau šiuose ankstyvesniuose jo kūriniuose pastebimas idealizavimo trūkumas. Įprastus tradicinius vaizdus jis jau interpretuoja taip, kokius juos mato aplink save, savo kasdieninėje buityje. Taip pat šiuose kūriniuose jaučiama Venecijos meno mokyklos dailininkų Titiانو, Tintoretto, Giorgione itaka. Jis seka anų pavyzdžių ir piešia tiesiai ant drobės be jokių pradinių piešinių.

Jeigu Caravaggio ir toliau būtų kūręs šiuo pačiu, anksčiau minėtų menininkų stiliumi, jis būtų likęs tik eiliniu anų laikų dailininku. Bet gavęs iš vieno kardinolo užsakyimą nupiešti koplyčios altoriui paveikslą, atvaizduojantį šv. Matą, Caravaggio šia proga atskleidžia savo subrendusį, stiprų ir originalų stilių, kuriuo padaro postikį naujam religinės temos atvaizdavimui. Jis pasipriešina renesanso laikų idealizuotam šventųjų bei religinių temų vaizdavimui, nupiešdamas šv. Matą labai realistiškai. Mes jį čia matome rašančią Evangeliją, plika galva, basom kojom, nepatogiai pasiėmusį didelę knygą, susirūpinusį, suraukta kakta, jau bandantį rašyti, kai tuo tarpu šalia šv. Mato stovintis angelas su savo ranka vedžioja jo rašančią ranką. Caravaggio manytu, šv. Matui buvo didelė užduotis rašyti Dievo žodį, ir todėl jis šią sunkią užduotį realistiškai ir atvaizduoja. Dailininkui pristatčius šią kūrinių kopiją, kurioje jis turėjo kaboti, žinoma, paveikslas ne tik patrono buvo atmestas, bet ir dailininkas buvo pasmerktas už šventųjų negerbimą. Nors mes šiandien, žiūrėdami į Caravaggio religinius meno kūrinius, atvaizduotus kasdieninio gyvenimo natūralias žmonėmis, jais džiaugiamės, nes jau esame matę dar realistiškesnių religinių paveikslų. Bet anais, Caravaggio laikais, šie paveikslai ne tik sukėlė triukšmą mene, bet taip pat atbaidė dailininko patronus. Caravaggio, būdamas talentingas, jaunas ir staigaus būdo, nepasidavė jokiems savo patronų reikalavimams ir toliau neatsižadėjo savo pradėto realizmo

bei natūralumo savo religiniuose meno kūriniuose.

Be šio realizmo religiniuose kūriniuose, Caravaggio taip pat specializavosi kaip šviesos ir šešėlio (chiarosuro) menininkas. Šviesos šešėlio būdas buvo kita priemonė šiam realizmui išreikšti. Šis principas yra labai aiškus jo kitame religiniame paveiksle „Šv. Mato pašaukimas“. Šitas kūrinyje taip pat skiriasi nuo ankstyvesnių religinių kūrinių savo realizmu ir šviesos šešėlio technika. Čia šv. Matas sėdi prie stalo su savo draugais paprastoje Romos užkeigoje. Jie visi apsirengę renesanso laikų drabužiais. Matas, žiūrėdamas į dvi figūras, stovinčias dešinėje, rodo pirštu į save, rodo klausdamas: „Ar mane?“ Šios dvi figūros dešinėje savo paprastu, neturtingu apsirengimu ir basomis kojomis labai skiriasi nuo Mato ir jo draugų, apsirengusių spalvotais, puošniais rūbais. Kodėl mes, nors ir matydami renesanso blizgesį, jaučiame, kad tai yra religinė tema? Kas išskiria vieną iš šių figūrų kaip Kristų? Pirmiausia mūsų dėmesį pagauja šviesos spindulys, krentantis iš viršutinio, dešinio kampo. Šis šviesos spindulys ne tik išryškina Kristaus įsakančią rodančią ranką į šv. Matą, bet taip pat apšviečia Kristaus veidą šiamie tamsiame Romos užkeigo kambaryje. Tuo tarpu kiti šio įvykio dalyviai palieka šios šviesos šešėlyje. Be šio šviesos spindulio, tokio natūralaus, bet kartu ir simboliškai reikšmingo, šis meno kūrinyje prarastų tą magišką jėgą, reikšiančią Dievybės buvimą.

Menininkas Caravaggio, tur būt, savo laikais buvo patį originaliausią figūrą ne tik mene, bet ir privačiame gyvenime. Būdamas nepaprastai ambicingai temperamentingo būdo, jis nuolat buvo įsivėlęs į visokių asmeniškus ginčus. Viename tokiaime ginče jis tapo žmogžudžiu. Todėl turėjo pabėgti iš Romos. Ketverius metus bastėsi slapstymasis po pietinę Italiją. Neapolį, Sirakūzus, Messiną ir Maltą. Šiose vietovėse jis vis paliko savo meno kūrinių, kurie ir šiandien

Caravaggio

Prisikėlimas (Paveikslas Chicago Meno institute)

Caravaggio (italas, 1573-1610)

Šv. Mato pašaukimas

tebepuošia įvairias bažnyčias ir koplyčias. Jis visą gyvenimą buvo ištikimas savo realizmui ir šviesos — šešėlio principui religinėse tolose. Manoma, kad pakeliui, grįždamas į Romą, jis susirgo maliarija ir apie 1610 m. mirė.

Dailininko Caravaggio gyvenimas buvo trumpas, bet triukšmingas. Kūrėjo temperamentas regimasis ir jo kūriniuose. Jie giliną dramatinio veiksmo, judesio ir stiprų jausmų. Jis buvo pirmasis, kuris pradėjo piešti iš gamtos, tokiomis, kokią jis matė apie save, savo aplinkoje, nesvarbu ar tai buvo žmonės, gamtovaizdžiai ar šiaip daiktai. Sukurdamas daug meno kūrinių nauja realizmo idėja ir šviesos šešėlio technika, Caravaggio turėjo didelės įtakos tokiems meno genijams kaip Rubens, Velazquez, Rembrandt, kurie, pasinaudodami jo naujomis idėjomis, perdavė visa tai tolimiesiems dailininkams, sekusiems po jų.

K. V. BANAIČIO KŪRYBOS REČITALIS BOSTONE

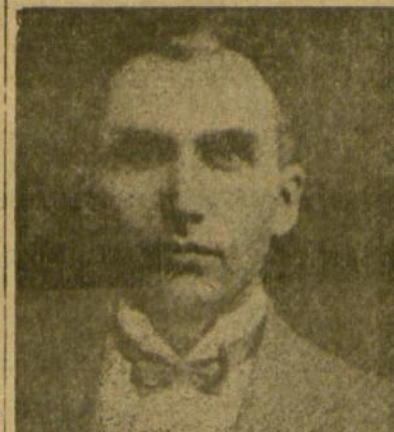
Š. m. gruodžio 25 d. sueina 10 metų, kai, ligos išvargintas, toli nuo savo dainomis apdainuotos mylimos Lietuvos amžinam poilsiui užmerkė akis didelis lietuvių tautos kompozitorius, muzikas K. V. Banaitis. Nors Banaičio kūryba nevisada yra suprata platesnėje lietuvių visuomenėje, muzikų tarpe jo kūrinių yra labai vertinami. K. V. Banaitis yra lietuviškos dainos mokslininkas - kompozitorius. Jo dainos — mokslinis darbas, tai nesėdimas medžiagos šaltinis ateinančioms kartoms. Išties Banaičio kūryba yra tikslaus lietuvių būdo atkūrimas. Banaitis savo kūriniams, anot Maironio, „prikėlė senelius iš kapų milžinų ir išgirdo jų dainas iš senovės laikų“. Banaitis mums parodė, kokia muzikine kalba mūsų protėviai kalbėjo. Jis suprato lietuvių verkimą, jo sunkų gyvenimą ir nepaprastą prisirišimą prie gamtos. K. V. Banaičio pagrindinis tikslas buvo rašyti vien tik lietuvišką muziką, rašyti skirtingai, taip, kaip skirtingas buvo lietuvis nuo savo kaimyninių tautų. Jam tas darbas pasisekė. Nesivaikė jis nei tradicinės sonatos formos, nei kitų tuo metu priimtų muzikinių nuostatų. Jo muzika — tai peizažas lietuviškos gamtos ir lietuvių būdo.

Gruodžio 8 d. Bostone, Jordan Hall rečitalių salėje, smuikinininkas I. Vasyliūnas ir pianistas V. Vasyliūnas, pasikvietę klarnetistą David Mott, atliko šiuos K. V. Banaičio kūrinius.

Koncerto pradžioje, muzikai tėvas ir sūnus Vasyliūnai išpildė Sonatą - Rapsodiją B-Minore violenčelei (altui) ir fortepionui. Norėdamas palikti kompozitoriaus originalumą, smuikinininkas I. Vasyliūnas grojo sonatą altu (viola). Žinant specifinius skirtingų smuikų ir alto, reikėjo stebėtis muziko Vasyliūno kantrumu ir sugebėjimu. Sonata sunkoka tiek savo technika, tiek intonacija, bet jis visa atliko puikiai, rėparodydamas jokių didelių sunkumų ir nesumažino išpildymo efektyvumo. Nežiūrint banaitiškai sunkių, plačios apimties akordų akompanimentu, Vytenis Vasyliūnas atliko savo partiją taipgi puikiai, palikdamas pakankamai erdvės altui.

Toliau sekė K. V. Banaičio „Lietuviškos idilijos“, trio — smuikui, klarnetui ir arfai. Tai yra tikras Lietuvos gamtos piemenėlių raliavimu, gegutės kukavimu ir jaukaus miško šlamėjimu

aprašymas. Tai Suvalkijos gamtos piemenėlio liūdesio ir kančios aprašymas. Beverkiant, išsiveržiamą į šoki, bet ir vėl grei šokis nutyla, nostalgijos ir liūdesio lydimas. Visa kompozicija pasižymi trumpučių, nekomplikuotų temų ir variacijų ciklu. Visą laiką vyrauja gamtovaizdžių nuotaikos; nuo saulės užtekėjimo iki pat darbų kunkuliavimo kalmo sodyboje.

K. V. Banaitis (1896-1963)

Besiklausydamas šio trio, vėl stebiesi kompozitoriaus sugebėjimu „nutapyti“ peizažus muzikos garų formoje.

Smuikinininkui I. Vasyliūnui vadovaujant smuiku, trio įrodė nepaprastai gerą susigrojo ansamblių. Arfos partija buvo atlikta fortepionu Vytenio Vasyliūno. Klarnetą grojo muzikas David Mott, turįs gražų toną ir nepaprastai lankstų instrumento valdymą. Jis jau ne kartą muzikams Vasyliūnams talkina. David Mott šiuo metu užbaigia doktoratą muzikos kompozicijoje, Yale universitete.

Antroje rečitalio dalyje buvo išpildyta Sonata — smuikui su fortepionu, D - Minore. Ši Sonata smuikui, taip kaip ir Sonata-Rapsodija yra išties banaitiškai lietuviška, tik gal labiau dramatiškesnė. Atrodo, šalia lietuviškos tematikos yra dar ir asmeninio, vidinio kompozitoriaus išgyvenimo.

Visas rečitalis buvo labai gerai paruoštas. Smuikinininkas I. Vasyliūnas dar nerodo jokių pavargimo žymių. Jaunatviškas, dinamiškas, kaip visuomet visa širdimi tar nauja muzikos menui, visuomet atiduodamas pirmenybę lietuviškai muzikai, lietuviams kompozitoriams, bet ne sau. Ribotoje lietuviškos muzikos literatūroje kartais susitinkama su sunkumais, kurie menininką pastato lyg ir antroje vietoje. Bet tai ir yra mu-

V. K. JONYNAS MENO ENCIKLOPEDIJOJE

Visada miela pasidžiaugti lietuviškojo kultūrinio gyvenimo kūrinių, duodamas biografinės asmenybės, pasiekusiomis žinias, minimi įvairūs tarptautiniai pripažinimai, meninė ir pedagoginė veikla, pabrėžiama, kad jis yra nariu tokių organizacijų: the International Graphic Artist Society, American Watercolor Society, Audubon Artists Society, Painters and Sculptors Society of New Jersey. Atskirai pabrėžiama, kad nuo 1938 m. jis yra pareigūnu ir prancūzų Garbės legiono (the Legion of Honor of French Government). Išvardijamos jo turėtos vienos asmens parodos, buvusios bent trijuose kontinentuose. Sekančiame puslapy minimi visi jo gauti įvertinimai ir premijos. Duodamas sąrašas jo darbų, esančių įvairiose galerijose ir meno muziejuose, Lietuvoje, Latvijoje, Estijoje, Vokietijoje, Belgijoje, Olandijoje, JAV, Australijoje, Vatikane. Neužmiršta paminėti ir jo gauta valstybinė premija Lietuvoje 1940 m. už K. Donelaičio „Metų“ iliustracijas. Pridėtos ir bibliografinės pastabos, išleistos knygos apie jį, angliškai, prancūziškai, vokiškai. Nuo 1959 m. jis kasmet minimas ir Who's Who in American Art. Atskiras puslapis skirtas kritikos straipsnių ištraukoms, naudojantis Jacques Lassaigne, Alexis Rannit ir Hilde Hermann žodžiais. Toliau seka penketas puslapių įvairių nuotraukų, daugiausia V. K. Jonyno skulptūros darbų pavyzdžiai. Lankas vėl baigiamas juodu viršeliu, kuriame išspausdintas dailininko adresas ir spausdintųjų leidėjų metrika.

Mus pasiekė didelis sąsiuvinys — spaudos lankas, kaip tik iš minėtos enciklopedijos, liečiančios mūsų menininką. Pilnas, pirmojo puslapio — viršelio aplanko tekstas būtų toks — Edizione a cura di nuova critica Europea arte - rivista d'arte diretta da Carlo Emanuele Bugatti. Vidury puslapio V. K. Jonyno sukurtos skulptūros Brooklyno kolegijos aikštei nuotrauka. Sekantis, lyg ir pirmasis puslapis — juodos spalvos, su sidabrinėmis didelėmis dailininko vardo ir pavardės raidėmis, ir vėl kartojamas viršelio tekstas apačioje. Vėl sekančiame puslapy, be dailininko

ziko I. Vasyliūno, kaip lietuvių menininko, pilnutinio subrendimo dorybė. Jordan Hall rečitalio salė buvo pilna klausytojų: jaunų ir senų. Malonu, kad dauguma jų buvo lietuviai. Todėl muzikai Izidorius ir Vytenis Vasyliūnai galėjo būti maloniai mitekti. Abu, tėvas ir sūnus, labai gerai pažįstami ne tik lietuvių, bet ir amerikiečių visuomenei. I. Vasyliūnas žinomas ne tik kaip smuikinininkas, bet ir kaip pedagogas muzikos mokykloje. Sūnus, V. Vasyliūnas profesoriuja žiniamas M. I. T. Universitete. „Kam Dievas duoda — tam ir driebtelis“, sako lietuviška patarlė. Taip yra ir su Vyteniu Vasyliūnu. Žymus fizikas, bet taip pat ir aukšto lygio pianistas.

Norisi palinkėti muzikams Vasyliūnams ir toliau nenuilstamai dirbti ne tik Bostone, bet ir už jo ribų.

Vytautas Rastonis

Al. Gimantas

V. K. Jonynas Prosper Merimee apysakos „Lokys“ iliustracija — titulinis puslapis (medžio raizgys)